

Lokalna Grupa Działania
Ziemi Siedleckiej

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2023-2027

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej

-PROJEKT-

Wiśniew, maj 2023

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I	CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	3
ROZDZIAŁ II	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	13
ROZDZIAŁ III	PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	14
ROZDZIAŁ IV	ANALIZ POTRZEB I POTENCJAŁU LSR	22
ROZDZIAŁ V	SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	37
ROZDZIAŁ VI	CELE I WSKAZNIKI	39
ROZDZIAŁ VII	SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	46
ROZDZIAŁ VIII	PLAN DZIAŁANIA	54
ROZDZIAŁ IX	PLAN FINANSOWY LSR	54
ROZDZIAŁ X	MONITORING I EWALUACJA	56
	WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	62
	ZAŁĄCZNIKI DO LSR	64

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

I.1 Nazwa i podstawowe informacje dotyczące LGD Ziemi Siedleckiej

Nazwa: Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej (zwana dalej LGD Ziemi Siedleckiej)

Data wpisu do KRS: 21.10.2013 r.; Nr KRS: 0000481573

Forma prawna: stowarzyszenie specjalne – działa w szczególności na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

LGD Ziemi Siedleckiej działa na terenie województwa mazowieckiego na większości terenu powiatu siedleckiego, tj. na obszarze obejmującym gminy: Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn.

LGD Ziemi Siedleckiej posiada siedzibę oraz biuro na terenie objętym LSR w miejscowości Wiśniew (ul. Siedlecka 13, 08-112 Wiśniew).

I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia LGD Ziemi Siedleckiej

Dnia 5 czerwca 2013 r. w Zbuczynie odbyło się spotkanie założycielskie LGD Ziemi Siedleckiej. Wówczas był to wyraźny sygnał, że większość gmin z terenu powiatu siedleckiego, skupionych dotąd w innej, znacznie większej LGD, zamierza utworzyć lokalne partnerstwo w „układzie powiatowym” oraz na poważnie przygotowują się do nowego okresu programowania Unii Europejskiej 2014-2020. Zarejestrowanie LGD Ziemi Siedleckiej w Krajowym Rejestrze Sądowym nastąpiło 21 października 2013 r. W 2014 roku deklaracje członkowskie złożyły kolejno następujące samorządy gmin: Zbuczyn, Wiśniew, Skórzec, Wodynie, Mokobody, Suchożebry, Mordy, Domanice, Kotuń, a w 2015 roku gmina Siedlce oraz Powiat Siedlecki. Równoległe do LGD ZS przystępowały organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa oraz mieszkańcy obszaru.

W ten sposób LGD stało się silną organizacją pozarządową, którą tworzy 69 członków, reprezentujących sektor publiczny, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe i tzw. „zwykli” mieszkańcy.

Proces powstania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2020 został rozpoczęty w lutym 2015 roku i tworzony był w sposób partycypacyjny. W konsultacjach społecznych udział wzięło 1548 osób. W dniu 28 grudnia 2015 roku Walne Zebranie Członków LGD Ziemi Siedleckiej uchwaliło Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2016-2020, która wraz z wnioskiem została złożona w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego. Lokalna Strategia Rozwoju LGD Ziemi Siedleckiej zdobyła 10 miejsc w konkursie na wybór LSR Województwa Mazowieckiego. Konsekwencją tego było podpisanie z w/w urzędem umowy ramowej. Umowa ramowa została podpisana 17 maja 2016 roku.

I.3 Ogólny opis struktury LGD Ziemi Siedleckiej

Obecnie LGD Ziemi Siedleckiej składa się z 69 członków reprezentujących sektory: publiczny, gospodarczy oraz społeczny.

Sektor publiczny liczy 11 członków. Składają się na niego przedstawiciele każdej członkowskiej gminy i powiatu. Sektor gospodarczy reprezentowany jest przez 14 osób, prowadzących różnego rodzaju przedsiębiorstwa na terenie LGD Ziemi Siedleckiej, stanowią one 20% wszystkich członków. Sektor społeczny reprezentowany jest przez 44 członków, działających w kołach gospodyń wiejskich, ochotniczych strażach pożarnych, klubach sportowych, organizacjach turystycznych, stowarzyszeniach. Sektor społecznych reprezentowany jest także przez osoby fizyczne - mieszkańców Obszaru LGD Ziemi Siedleckiej. Sektor społeczny stanowi 63% wszystkich członków.

Taka struktura członków LGD jest wyrazem reprezentatywności lokalnej społeczności oraz warunkuje podjęcie szerokiej gamy działań w kierunku rozwoju Obszaru LGD Ziemi Siedleckiej, zarówno w sferze gospodarczej, kulturalnej czy edukacyjnej, przy jednoczesnym angażowaniu się w ochronę środowiska naturalnego, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ale i kultywowanie tradycji. Wśród członków znajdują się podmioty reprezentujące różne grupy interesu na obszarze LGD Ziemi Siedleckiej. Działają one na rzecz osób niepełnosprawnych, na rzecz aktywizacji kobiet, zajmują się zagospodarowaniem czasu wolnego dzieci i młodzieży, prowadzą zajęcia sportowe, itp. Żadna z grup nie stanowi jednak grupy dominującej.

Szczegółowe informacje o strukturze członkowskiej LGD Ziemi Siedleckiej w poniższej tabeli.

Tabela nr 1. Struktura LGD Ziemi Siedleckiej

Lp.	Gmina	Sektor społeczny	Sektor gospodarczy	Sektor publiczny
1.	Domanice	3	1	1
2.	Kotuń	3	1	1
3.	Mokobody	3	1	1
4.	Mordy	2	1	1
5.	Siedlce	5	1	1
6.	Skórzec	5	1	1
7.	Suchożebry	5	1	1
8.	Wiśniew	5	2	1
9.	Wodynie	4	2	1
10.	Zbuczyn	6	3	1
11.	Inni członkowie	3	0	1
RAZEM		44	14	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów rekrutacyjnych

Strukturę LGD ZS tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna oraz Biuro.

Walne Zebranie Członków

Do kompetencji **Walnego Zebrania Członków** należy w szczególności:

1. uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia,
2. ustalanie liczby członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady,
3. wybór i odwoływanie członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz Rady,

4. rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz powołanych grup zadaniowych, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, opracowanej przez LGD ZS,
5. uchwalanie zmian Statutu,
6. podejmowanie uchwał o przystąpieniu Stowarzyszenia do innych organizacji,
7. rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu wniesionych przez członków Stowarzyszenia,
8. uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków,
9. opiniowanie projektu Lokalnej Strategii Rozwoju,
10. powoływanie grup zadaniowych skupiających członków szczególnie zainteresowanych rozwojem określonej działalności Stowarzyszenia,
11. uchwalanie regulaminu Rady,
12. ustalanie wysokości składek członkowskich,
13. podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia członka honorowego,
14. podjęcie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia i przeznaczenia jego majątku.

Zarząd

Do kompetencji Zarządu należy w szczególności:

1. kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
2. wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Członków,
3. reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
4. zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
5. podejmowanie uchwał o przyjęciu nowych członków Stowarzyszenia i skreślaniu członków Stowarzyszenia,
6. kierowanie procesem opracowywania, aktualizacji i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju,
7. zatwierdzanie projektów do realizacji,
8. zarządzanie majątkiem Stowarzyszenia,
9. zaciąganie zobowiązań majątkowych,
10. utworzenie Biura Stowarzyszenia, powoływanie i odwoływanie kierownika Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura.
11. ustalanie wielkości zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
12. ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia.

Komisja Rewizyjna

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy w szczególności:

1. kontrola bieżącej pracy LGD ZS,
2. ocena pracy Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
3. występowanie z wnioskiem o zwołanie Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków,
4. dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe LGD ZS zgodnie z przepisami o rachunkowości.

Rada

Rada jest ciałem, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR opracowanej przez LGD ZS i ustalanie kwoty wsparcia.

Szczegółowy sposób działania Rady określa „Regulamin Rady” oraz *Procedury wyboru i oceny operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*, zwane dalej *Procedurami wyboru i oceny operacji*.

Biuro LGD ZS

Biuro jest jednostką administracyjną LGD ZS, kierującą pracami organizacyjnymi, przygotowawczymi oraz związanymi z wdrażaniem LSR.

I.4 Informacja o składzie organu decyzyjnego LGD Ziemi Siedleckiej

Rada, o której mowa w art. 4 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności w LGD ZS składa się z 11 osób. Żaden z członków Rady nie jest zatrudniony w biurze LGD ZS, nie jest także członkiem Zarządu ani Komisji Rewizyjnej, co reguluje Statut i Regulamin Rady. Członkowie Rady reprezentują trzy kluczowe grupy interesów:

- sektora publicznego: 4 osoby (36,36 % całego składu Rady),
- sektora społecznego: 3 osoby (27,27 % całego składu Rady),
- sektora gospodarczego: 4 osoby (36,36 % całego składu Rady).

Taki skład organu decyzyjnego gwarantuje, że ani władza publiczna, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. W składzie Rady znajduje się osoba w wieku do 25 roku życia.

W Regulaminie Rady znajdują się zapisy, które mają zagwarantować bezstronność oceny operacji oraz zasady wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie, gdy mógłby wystąpić nawet potencjalny konflikt interesów, np. członek Rady ubiega się o przyznanie pomocy będącej przedmiotem posiedzenia, w którym uczestniczy lub w przypadku stwierdzenia, iż operacja, która będzie podlegać ocenie została złożona przez osobę lub podmiot, z którym Członek Rady pozostaje w zależności rodzinnej lub z tytułu zwierzchnictwa lub podległości zawodowej.

W celu profesjonalnej realizacji zadań LGD Ziemi Siedleckiej oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji członków organu decyzyjnego przygotowany został również Plan szkoleń pracowników biura LGD Ziemi Siedleckiej oraz Członków organu decyzyjnego (dalej: Plan szkoleń). Będzie on corocznie aktualizowany w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli organu decyzyjnego zapotrzebowania na szkolenia lub wyniki kontroli lub zakres przekazywanych przez podmiot wdrażający zastrzeżeń w zakresie oceny wyboru operacji.

I.5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Decyzje Rady, a w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały, podejmowaną zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Tryb głosowania określa *Regulamin Rady* i *Procedury wyboru i oceny operacji*.

Niezbędnym warunkiem dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest przedstawicielstwo każdej z grup interesu (społecznego, gospodarczego i publicznego).

W procesie decyzyjnym stosowane są rozwiązania regulujące:

- **bezstronność** – władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji – narzędziem weryfikującym parytety podczas wyboru operacji będzie deklaracja bezstronności wykluczająca z wyboru i oceny wniosków osoby powiązane z wnioskodawcami oraz rejestr interesów służący wykluczeniu z oceny przedstawicieli grup interesów mogących znacząco oraz negatywnie wpływać na decyzje Rady (weryfikacja członków Rady odbywa się każdorazowo zgodnie z przyjętymi procedurami wyboru operacji, w zależności od rodzaju ogłoszonego konkursu);
- **jawność** – procedury wyboru, protokoły z posiedzeń Rady, listy operacji zgodnych z LSR oraz wybranych, a także rejestr interesów członków Rady są udostępniane do publicznej wiadomości;
- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu/odwołania;

- wybór operacji na podstawie przyjętych kryteriów, w tym pozwalających uniknąć rozbieżności w ocenie.

I.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD, z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD Ziemi Siedleckiej są: Statut, Regulamin Rady LGD Ziemi Siedleckiej oraz Regulamin Pracy Biura.

Statut LGD Ziemi Siedleckiej:

Statut reguluje najważniejsze kwestie przewidziane w ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach: nazwę stowarzyszenia, teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, a także wskazuje władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązywania się stowarzyszenia.

Statut jest uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków LGD Ziemi Siedleckiej.

Regulamin Rady LGD Ziemi Siedleckiej:

Rada LGD Ziemi Siedleckiej powoływana jest przez Walne Zebranie Członków. Dokument Regulaminu Rady zawiera przede wszystkim:

- kompetencje Rady,
- zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego,
- rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny),
- zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji,
- zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego,
- zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.

Regulamin jest uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków LGD ZS.

Regulamin Biura LGD Ziemi Siedleckiej – określa zasady funkcjonowania Biura, w tym:

- uprawnienia kierownika biura,
- strukturę organizacyjną biura,
- podział zadań (oraz metody pomiaru) w zakresie doradztwa, animacji lokalnej i współpracy.

Regulamin Biura jest uchwalany i aktualizowany przez Zarząd LGD Ziemi Siedleckiej .

Oprócz podstawowych dokumentów wewnętrznych, funkcjonowanie LGD Ziemi Siedleckiej regulują także:

-Zasady rekrutacji i zatrudniania pracowników oraz zasady zlecania zadań LGD Ziemi Siedleckiej, regulujący: zasady zatrudniania pracowników (w tym zasady naboru i weryfikacji dokumentów oraz protokołowania i ogłaszania informacji o wynikach naboru), a także zasady zlecania zadań w formach innych niż stosunek pracy.

Uchwalane i aktualizowane przez Zarząd LGD Ziemi Siedleckiej.

-Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu w LGD Ziemi Siedleckiej, zawierająca m.in. ocenę realizacji LSR oraz funkcjonowania LGD Ziemi Siedleckiej (opis zawiera Rozdział X LSR).

-Polityka bezpieczeństwa danych osobowych LGD Ziemi Siedleckiej, regulująca zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD Ziemi Siedleckiej, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.

Uchwalane i aktualizowane przez Zarząd LGD Ziemi Siedleckiej.

Tym samym Regulamin Biura LGD Ziemi Siedleckiej oraz dokumenty niższego rzędu określają szczegółowo podział zadań pomiędzy poszczególne organy LGD Ziemi Siedleckiej i pracowników biura, a także zapewniają adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków. Wyznaczono także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru.

- **Polityka rachunkowości LGD Ziemi Siedleckiej**, opisuje zasady finansowe, według których prowadzone są księgi rachunkowe w stowarzyszeniu.

Uchwalana i aktualizowana przez Zarząd LGD ZS.

I.6 Doświadczenie LGD Ziemi Siedleckiej

Od 2016 roku LGD Ziemi Siedleckiej wdraża Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023, na którą pozyskała ponad 11 mln złotych ze środków PROW 2014-2020.

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Społeczność na lata 2016-2023 LGD Ziemi Siedleckiej realizuje następujące cele:

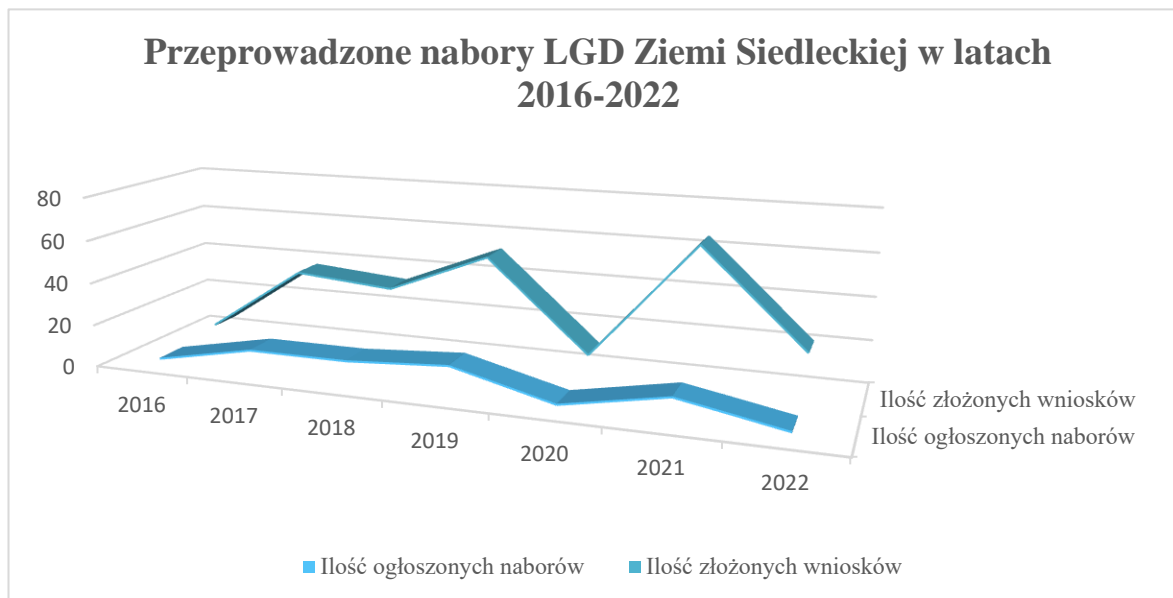
Cel główny I: Wzmocnienie kapitału społecznego oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego;

Cel główny II: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz wzrost zatrudnienia;

Cel główny III: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD ZS oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców.

W okresie wdrażania LSR ZS, na chwilę tworzenia niniejszej strategii przeprowadzonych zostało 53 nabory, w których łącznie złożono 224 wnioski. W terminie do 13.03.2023 roku 152 Beneficjentów podpisało umowy z Samorządem Województwa Mazowieckiego, na łączną kwotę 2 784 828,75 euro. Środki zostały wypłacone 138 Beneficjentom, w wysokości 2 345 198,14 euro, co w przełożeniu na środki zakontraktowane w ramach podziałania 19.2 (2 803 000 euro) daje realizację na poziomie 83,67 %.

Wykres nr 1 Przeprowadzone nabory LGD Ziemi Siedleckiej w latach 2016-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów aplikacyjnych.

LGD Ziemi Siedleckiej posiada także doświadczenie w realizacji projektów w ramach podziałania 19.3 Przygotowywanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania w PROW 2014-2020. Szczegółowe informacje w poniższej tabeli.

Tabela nr 2 Projekty w ramach podziałania 19.3 Przygotowywanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania w PROW 2014-2020, zrealizowane przez LGD Ziemi Siedleckiej w latach 2016-2022

Projekty realizowane w ramach podziałania 19.3 Przygotowywanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania w latach 2016-2022	
Nazwa Projektu współpracy	Piękno Doliny Liwca
Syntetyczny opis projektu współpracy	LGD Ziemi Siedleckiej zrealizowała w partnerstwie z LGD „Bądźmy RAZEM” projekt współpracy ”Piękno Doliny Liwca”. Celem projektu było promowanie rzeki Liwiec, która przepływa przez obszar działania obydwu LGD. W ramach projektu po stronie LGD Ziemi Siedleckiej zostało stworzone Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego. Centrum swoją siedzibę miało w Wiśniewie, tuż obok siedziby biura LGD Ziemi Siedleckiej. W projekcie przeprowadzono szereg działań promocyjnych, kulturalnych i społecznych, w tym m.in. międzynarodowy plener malarski, nakręcenie filmu promującego obszar czy stworzenie strony internetowej promującej walory turystyczne obszaru LGD Ziemi Siedleckiej, na której można podziwiać powstałe w ramach projektu spaceru 3D czy zdjęcia panoramiczne 360°. Innowacją w projekcie były dwie mobilne Budki Nietelefoniczne, które w trakcie trwania projektu, jak i po pełniły funkcję mobilnego punktu informacji turystycznej. Projekt zakończony został konferencją podsumowująca.
Okres realizacji projektu	Od 21 października 2021 roku do 31 grudnia 2023 roku

współpracy	
Wartość projektu współpracy	335 422,99 zł, w tym LGD Ziemi Siedleckiej: 240 252,00 zł
Nazwa projektu współpracy	Wspólnie-Aktywnie-Lokalnie-Kulinarnie
Syntetyczny opis projektu współpracy	LGD Ziemi Siedleckiej zrealizowała w partnerstwie z Białkopodlaską Grupą Działania, Stowarzyszeniem Perły Mazowsza – Lokalna Grupa Działania oraz Deutschland Leader-Regionalmanagement Dubener Heide/LAG Dubener Heide Sachsen projekt współpracy „Wspólnie-Aktywnie-Lokalnie-Kulinarnie”. W ramach projektu na terenie działania LGD Ziemi Siedleckiej zostało zaprojektowane i oznakowane 800 km szlaków rowerowych oraz 10 km szlaku Nordic Walking (szlak wokół Krainy Noc i Dni, gm. Wodynie), umieszczono 110 tablic drewnianych, spełniających funkcję tablic informacyjnych (zawierające również informację o aktywnej turystyce Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej) oraz 10 tablic metalowych, na których została umieszczona mapa ze wszystkimi szlakami oraz informacja jak korzystać z oznakowanych szlaków, została stworzona mapa w wersji papierowej, gadżety promujące projekt oraz aplikacja mobilna, działająca online i offline, zawierająca oznakowane szlaki oraz przydatne dla turystów informację np. o lokalnych zabytkach. Szlaki zostały oznakowane w innowacyjny sposób - metodą belgijską (numeryczną). Projekt zakończony został konferencją podsumowującą.
Okres realizacji projektu współpracy	Od 26 sierpnia 2021 roku do 30 listopada 2022 roku
Wartość projektu współpracy	885 958,00 zł, w tym LGD Ziemi Siedleckiej 488 478,00 zł
Nazwa projektu współpracy	Promocja regionów poprzez aktywną turystykę, o akronimie PREPATUR
Syntetyczny opis projektu współpracy	LGD Ziemi Siedleckiej zrealizowała w partnerstwie z LGD “Wrzosowa Kraina”, LGD “Okno Południowej Wielkopolski” oraz Stowarzyszeniem Kraina Szlaków Turystycznych - Lokalna Grupa Działania projekt współpracy „Promocja regionów poprzez aktywną turystykę, o akronimie PREPATUR” . W ramach projektu LGD Ziemi Siedleckiej zrealizowało m.in.: utworzonych zostało 10 questów pt: „Questowe Wyprawy Odkrywców”, wydrukowano 10 000 ulotek questowych; utworzonych zostało 81 skrytek geocachingowych w terenie, w skrytkach geocachingowych umieszczono m.in. 1000 szt. Polish Wood Geocoin; zorganizowanych zostało 3 szkolenia, w których łącznie wzięło udział 70 osób; zorganizowano 3 wydarzenia/imprezy promocyjne.
Okres realizacji projektu współpracy	Od 13 września 2018 roku do 10 czerwca 2019 roku
Wartość projektu współpracy	445 495,00 zł, w tym LGD Ziemi Siedleckiej 64 015,95 zł

Zródło: Opracowanie własne

LGD Ziemi Siedleckiej posiada bogate doświadczenie w realizacji zadań ze środków publicznych, nie realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Społeczność na lata 2016-2023:

PROJEKT „PARTNERSTWA LOKALNE” – rok 2016

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej, jako Partner Wiodący, wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Wodyniach (Partner nr 1) oraz Restauracją „Zaścianek Polski” (Partner nr 2) w okresie 01.05.2016 – 31.12.2016 zrealizowała projekt pt. „Partnerstwa lokalne”, dofinansowany ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

Głównymi celami projektu były: rozwój kompetencji i umiejętności liderów lokalnych społeczności z obszaru funkcjonowania LGD Ziemi Siedleckiej, aktywizacja i zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych, rozwój współpracy wewnątrzsektorowej (pomiędzy sektorem publicznym, gospodarczym i społecznym) oraz współpracy międzysektorowej. Wielkim sukcesem było powołanie **Młodzieżowej Rady Gminy Wiśniew**. W ramach projektu został zorganizowany konkurs pt.: „Ambasador Zmian Ziemi Siedleckiej”. Nagrodzono lokalnych liderów, którzy codzienną pracą przyczyniają się do pozytywnych zmian na terenie działania LGD Ziemi Siedleckiej.

Wartość projektu: 114 420,00 zł, Dofinansowanie: 99 980,00 zł, Wkład własny finansowy: 5 800,00 zł, Wkład własny osobowy: 8 640,00 zł.

PROJEKT „PARTNERSTWA LOKALNE NA RZECZ RODZINY” – rok 2017

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Wodyniach (Partner nr 1) oraz Restauracją „Zaścianek Polski” (Partner nr 2) w okresie 01.05.2017 – 31.12.2017 zrealizowała projekt pt. „Partnerstwa lokalne na rzecz rodziny” dofinansowany ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

Głównym celem projektu był rozwój infrastruktury obywatelskiej na terenie 10 gmin województwa mazowieckiego (Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn), zwanych Obszarem, poprzez animowanie i prowadzenie współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym, wzrost profesjonalizacji co najmniej 30 organizacji pozarządowych oraz rozwój kompetencji liderów lokalnych (co najmniej 120 osób) z trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Nowością, która się sprawdziła, było przekazanie środków na działania samym społecznościom, tzw. „bonów społecznych”, o łącznej wartości ponad 10 tys. zł. Za te pieniądze zrealizowano 7 inicjatyw społecznych, w których udział wzięło ponad tysiąc osób.

Wartość projektu: 116 460,00 zł, Dofinansowanie: 99 360,00 zł, Wkład własny finansowy: 7 500,00 zł, Wkład własny osobowy: 9 600,00 zł.

PROJEKT „NOCE I DNIE” ŁĄCZĄ GMINY I POKOLENIA – rok 2018

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej wspólnie z Firmą Dworskie Smaki Sp. z o.o. (Partner nr 1) oraz z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Wodyniach (Partner nr 2) w okresie 17.04.2018 – 31.10.2018 realizowała projekt pt. „Noce i dnie” łączą gminy i pokolenia, dofinansowany ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego.

Projekt miał na celu przełamywanie barier w dostępie do kultury oraz integrację międzypokoleniową na terenie obszaru LGD Ziemi Siedleckiej (LGD), poprzez realizację działań związanych z filmem „Noce i dnie”. Działania projektowe: Mural „NOCE I DNIE”, Warsztaty kulinarne „NOCE I DNIE”, Piknik „NOCE I DNIE”, Rajd rowerowy szlakiem „Bogumiła i Barbary”.

Wartość projektu: 21 640,00 zł, Dofinansowanie: 15 000,00 zł, Wkład własny osobowy: 3 340,00 zł, Wkład własny rzeczowy: 3 300,00 zł.

PROJEKT „WSPÓŁPRACA MIĘDZYSEKTOROWA, JAKO PODSTAWA POZNANIA INNOWACJI W ROLNICTWIE” – rok 2018

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Ośrodek Kultury i Aktywności Lokalnej w Krzesku zrealizowała operację pn.: „Współpraca międzysektorowa, jako podstawa

„poznania innowacji w rolnictwie”, której celem było powstanie nieformalnej grupy, składającej się z wybranych rolników, przedsiębiorców skupiających się wokół szeroko rozumianego rolnictwa oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych, która wspólnie uczestniczyła w szkoleniach, wyjeździe studyjnym oraz konferencji. Operacja współfinansowana była ze środków Unii Europejskiej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w ramach działania 5: Poszukiwanie partnerów KSOW do współpracy w ramach działania „Współpraca”, o którym mowa w art. 3 ust.1 pkt. 13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy.

Wartość projektu: 46 834,70 zł, Dofinansowanie: 38834,70 zł, Wkład własny osobowy: 8 000,00 zł (4000 zł Partner Stowarzyszenie Ośrodki Kultury i Aktywności Lokalnej w Krzesku, 4000 zł Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej).

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA ZIEMI SIEDLECKIEJ, JAKO AMBASADOR FIO MAZOWSZE LOKALNIE

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej jest od 2014 r. ambasadorem Programu FIO Mazowsze Lokalnie. LGD pomaga w przygotowaniu wniosków, rozliczeniu projektów oraz użycza osobowości prawnej grupom nieformalnym. Więcej informacji nt. Programu FIO-Mazowsze Lokalnie na stronie www.mazowszelokalnie.pl. Dzięki zaangażowaniu w tego typu projekcie LGD ZS stała się bardziej rozpoznawalna wśród lokalnych społeczności z terenu działania LGD.

LGD Ziemi Siedleckiej użyczała osobowości prawnej następującym grupom nieformalnym:

ROK 2016: 3 grupy nieformalne:

„KREATYWNI MIESZKAŃCY”, Gmina Wodynie, projekt pt. „ŚCIEŻKA ZDROWIA”, kwota mikrodotacji 5 000 zł.

„AKTYWNI NA WESOŁO”, Gmina Suchożebry, projekt pt. „WIEJSKA STRZECHA”, kwota mikrodotacji 5 000 zł.

„Żwawe Babki”, Gmina Mokobody, projekt pt. „Żwawe Babki – kulinarnie z Europą”, kwota mikrodotacji 3 600 zł.

ROK 2017: 3 grupy nieformalne:

„Aktywne Pióry”, Miasto i Gmina Mordy, projekt pt. „Ocalić wspomnienia”, kwota mikrodotacji 4 500 zł.

„Aktywni na wesoło”, Gmina Suchożebry, projekt pt. „Rozkręcamy wieś”, kwota mikrodotacji 5 000 zł.

„Sołectwo Ruda Wolińska”, Gmina Wodynie, projekt pt. „W zdrowym ciele zdrowy duch”, kwota mikrodotacji 5 000 zł.

ROK 2018: 3 grupy nieformalne:

„Aktywne Domanice”, Gmina Domanice, projekt pt. „Domanicka oaza spotkań „DOM””, kwota mikrodotacji 4 999,60 zł.

„Inicjatorki zieleni”, Gmina Suchożebry, projekt pt. „Zielone Centrum spotkań”, kwota mikrodotacji 5 000 zł.

„Aktywni dla przeszłości”, Gmina Wodynie, projekt pt. „Smutna kartka z kalendarza”, kwota mikrodotacji 5 000 zł.

ROK 2022: 3 grupy nieformalne:

„Pamięć”, Gmina Zbuczyn, projekt pt. „Zachować ku pamięci”, kwota mikrodotacji 6 000 zł.

„Trębice gotowe do działania!”, Gmina Paprotnia, projekt „Ławeczka - nasze miejsce spotkań”, kwota mikrodotacji 6 000 zł.

„Niwa”, Gmina Zbuczyn, projekt pt. „Z Niwą na niwie”, kwota mikrodotacji 5 995 zł.

PROJEKT „AKTYWNI SENIORZY ZIEMI SIEDLECKIEJ” - rok 2020

W ramach zadania odbyły się m. in.: spotkania sieciujące i międzypokoleniowe, warsztaty poetyckie, zajęcia teatralne. Wszystko to dedykowane osobom 55+. Ze względu na COVID-19, część działań została przeniesiona do

sieci. I tak na przykład w Internecie można obejrzeć cykle spotkań z dietetykiem oraz spotkań z zakresu ćwiczenia i utrwalania pamięci. W ramach zadania przeprowadzono warsztaty poetyckie, które ćwiczą myślenie, skojarzenia, uwalniają kreatywne, indywidualne pojmowanie świata, uczą opisywać swoje uczucia czy pragnienia. Zwieńczeniem działania było wydanie bezpłatnego almanachu „Na skrzydłach poezji” oraz wydawnictwo „Diagnoza identyfikująca zasoby, potrzeby i problemy osób 55+ z obszaru LGD Ziemi Siedleckiej”. Zadanie dofinansowano ze środków budżetu Województwa Mazowieckiego.

Wartość projektu: 43 855, 00 zł, Dofinansowanie 39 255,00 zł, Wkład własny osobowy: 3 600,00 zł, Wkład własny finansowy: 1 000,00 zł. Wartość wydana z dofinansowania: 23 280,00 zł (reszta zwrócona z powodu niemożliwości zrealizowania wszystkich działań z powodu COVID-19).

PROJEKT „AKTYWNI SENIORZY ZIEMI SIEDLECKIEJ 2” - rok 2021

Zadanie *Aktywni Seniorzy Ziemi Siedleckiej 2* było realizowane w okresie 01.06.2021-30.11.2021 i było skierowane głównie do seniorów powyżej 55. roku życia z 10 gmin z obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej (gm. Domanice, Kotuń, Mokobody, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn, Mordy). W ramach zadania odbyły się m.in.: warsztaty teatralne, zajęcia z nowych technologii/nowych mediów cyfrowych, spotkania z cyklu „Seniorzy żądni wiedzy”, I Konwent Seniorów. Zadanie sfinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego.

Wartość projektu: 30 000.00 zł, Dofinansowanie 30 000.00 zł (100%).

PROJEKT „WSPARCIE KGW DZIAŁAJĄCYCH NA OBSZARZE LGD ZIEMI SIEDLECKIEJ”- rok 2021

„Wsparcie KGW działających na obszarze LGD Ziemi Siedleckiej”, to projekt skierowany do kół gospodyń wiejskich oraz lokalnych społeczności, realizowany przez LGD Ziemi Siedleckiej. Celem zadania była aktywizacja i rozwój kobiet oraz społeczności w środowisku wiejskim na Mazowszu, w szczególności na terenie dziesięciu gmin powiatu siedleckiego, tj.: gminy Domanice, Kotuń, Siedlce, Mokobody, Mordy, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn. Zakupiony sprzęt, który był nieodpłatnie udostępniany kołom gospodyń wiejskich oraz lokalnym społecznościom przyczynił się do wzrostu sprawności ich działania oraz zwiększył liczbę organizowanych przedsięwzięć społecznych. W ramach zadania zakupiona została maszyna do waty cukrowej oraz dmuchaniec. Zadanie dofinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego.

Wartość projektu: 10 664,00 zł, Dofinansowanie: 5 000,00 zł.

Zebrane dotychczas przez LGD, jak i poszczególnych członków doświadczenia w zakresie realizacji operacji stanowią potencjał, który zostanie wykorzystany przy realizacji działań w ramach RLKS w okresie programowania 2023-2027. Połączenie potencjału samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i mieszkańców w ramach wspólnej działalności LGD będzie istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej posiadając doświadczenie w zakresie kreowania rozwoju lokalnego jest świadoma potrzeby kontynuowania tego procesu w przyszłości. Rozwój ten wymaga nie tylko dalszego kierunkowania, ale także dążenia do zwiększenia jego skali, co pozwoli na osiągnięcie trwałego wieloletniego efektu. LGD zamierza poszerzać i pogłębiać zaangażowanie lokalnej społeczności we wdrażanie LSR, nie tylko poprzez realizację planu komunikacji, ale także poprzez realizację innych inicjatyw animacyjnych, wykraczających poza plan komunikacji. Dzięki temu, że rok rocznie udaje się pozyskiwać środki ze źródeł publicznych istnieje możliwość organizacji wydarzeń integracyjno-animacyjnych, np. pikniki, rajdy rowerowe, szkolenia, konferencje, itp. W przypadku braku dodatkowych środków nawiązywana jest współpraca z innymi instytucjami, np. poprzez włączanie się w organizację wspólnych szkoleń, konferencji lub po prostu wymianę doświadczeń. LGD ZS stara się angażować swoich członków we wdrażanie LSR, np. poprzez

organizowanie dyżurów w terenie, przedstawianie bieżących informacji nt. stanu realizacji LSR na posiedzeniach Walnego zebrania członków, Zarządu czy Rady. Kierownik biura jest także zapraszany na Konwentu Wójtów Powiatu Siedleckiego, gdzie przedstawia stan wdrażania LSR oraz inne kwestie związane z bieżącym funkcjonowaniem LGD.

LGD Ziemi Siedleckiej jest członkiem Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Lokalnej Organizacji Turystycznej „Wielki Gościńiec Litewski” oraz Federacji Organizacji Pozarządowych Wschodnie Mazowsze. Stowarzyszenie jest także partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

II.1 Opis obszaru LGD Ziemi Siedleckiej

LGD Ziemi Siedleckiej działa na terenie województwa mazowieckiego na większości terenu powiatu siedleckiego, tj. obszarze obejmującym gminy: Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn.

LGD Ziemi Siedleckiej od wschodu granicy z województwem lubelskim i leży w sąsiedztwie z powiatem: węgrowskim, sokołowskim, łosickim, łukowskim oraz bialskim. Obszar działania LGD Ziemi Siedleckiej jest obszarem spójnym geograficznie, ponieważ każda gmina członkowska pozostaje w bezpośrednim lub dalszym sąsiedztwie.

Obszar działania LGD Ziemi Siedleckiej liczy **1299,67 km²**, co stanowi prawie 81,07% powierzchni powiatu siedleckiego. Na dzień 31 grudnia 2020 roku według danych GUS liczba ludności LGD Ziemi Siedleckiej wynosi 72 860 osób. Szczegółowe informacje w poniższej tabeli.

Tabela nr 3. Charakterystyka gmin LGD Ziemi Siedleckiej

Lp.	Gmina	Województwo	Powiat	Rodzaj gminy	Powierzchnia	Liczba mieszkańców na dzień 30.12.2020 r.	Gęstość zaludnienia na 1 km ²
1.	Domanice	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	46,87 km ²	2 532	53,9
2.	Kotuń	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	149,90 km ²	8 199	54,5
3.	Mokobody	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	119,20 km ²	4 856	40,7
4.	Mordy	mazowieckie	Siedlecki	miejsko-wiejska	170,20 km ²	5 519	32,5
5.	Siedlce	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	141,50 km ²	19 215	135,9
6.	Skórzec	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	118,90 km ²	8 065	67,8
7.	Suchożebry	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	100,70 km ²	4 662	46,4

8.	Wiśniew	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	125,90 km ²	5 704	45,3
9.	Wodynie	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	115,70 km ²	4 261	36,9
10.	Zbuczyn	mazowieckie	Siedlecki	wiejska	210,80 km ²	9 847	46,7
SUMA					1299,67 km²	73 194	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS- stan na dzień 31.12.2020 r.

II.2 Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR

Rysunek nr 1. Mapa obszaru objętego LSR

Źródło: Opracowanie własne

II.3 Spójność wewnętrzna obszaru objętego LSR (inna niż spójność przestrzenna)

Obszar działania LGD Ziemi Siedleckiej jest obszarem spójnym przestrzennie. Charakteryzuje go klimat umiarkowanie ciepły. Jest to obszar mało uprzemysłowiony o charakterze rolniczym.

Elementami odpowiadającymi za spójność obszaru są:

- **Układ administracyjno-historyczny** - Wszystkie gminy tworzące LGD Ziemi Siedleckiej wchodziły pod względem administracyjnym w skład powiatu siedleckiego oraz województwa mazowieckiego i lubelskiego (obecnie województwa mazowieckiego). Udział w długiej perspektywie powiązań administracyjnych przyczynił się do wzajemnego zbliżenia się mieszkańców do siebie, co przyczyniło się do zawiązywania partnerstw przez samorządy. Gminy wchodzące w skład LGD Ziemi Siedleckiej zawiązały również partnerstwo na rzecz środowiska i odnawialnych źródeł energii (Zielone Gminy). Obszar LGD Ziemi Siedleckiej to obszar historycznego Podlasia.
- **Układ ekonomiczno-społeczny** - Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach członkowskich są do siebie zbliżone i adekwatne do powierzchni gmin. Pozostałe czynniki ekonomiczne jak dochody i wydatki budżetu gmin również pozostają proporcjonalne (szczegółowa analiza dokonana została w rozdziale IV

Analiza potrzeb i potencjału LSR). Społeczeństwo LGD Ziemi Siedleckiej jest społeczeństwem spójnym, również pod względem działalności społecznej. Mieszkańcy podejmują inicjatywy aktywizujące, o czym świadczy wzrost członków III sektora LGD Ziemi Siedleckiej (szczegółowa analiza dokonana została w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR).

- **Układzie historycznym** – od VI wieku obszar działania LGD Ziemi Siedleckiej zamieszkiwało „małe plemię” zachodnich Słowian, zwane Staropodlasianami. W średniowieczu było to miejsce zbiegania się trzech granic: Mazowsza, Podlasia oraz Małopolski. Osadnictwo skupione było głównie wokół przebiegających rzek, głównie rzeki Liwiec. W wiekach XIV-XV nastąpił regres osadnictwa na tych terenach. Nowi osadnicy zakładali nowe wsie, które istnieją do dzisiaj: Wiśniew i Zbuczyn założone w 1418 roku, Izdebki w 1425 roku, Grodzisk w 1427 roku, Krzesk Stary w 1429 roku oraz Krzesk-Królowa Niwa w 1493 roku. Nowe osadnictwo było głównie związane z wpływami diecezji krakowskiej. Przez wiele wieków granica między Polską a Litwą przebiegała wzdłuż rzeki Liwiec, która stanowiła też granice między Mazowszem a Podlasiem. Część obecnych ziem LGD Ziemi Siedleckiej należała do Litwy. W 1569 roku w wyniku Unii Lubelskiej ziemie obszaru działania zostały włączone do Królestwa Polskiego. Po III rozbiórce Polski teren LGD Ziemi Siedleckiej znalazł się pod zaborem austriackim, a później pod okupacją rosyjską (1813 rok). Na początku XIX wieku władze rosyjskie utworzyły województwo podlaskie ze stolicą w Siedlcach. W skład województwa podlaskiego weszły obwody: siedlecki, bialski, radzyński i łukowski. W czasie I wojny światowej ziemie LGD Ziemi Siedleckiej znalazły się pod okupacją niemiecką. W dwudziestoleciu międzywojennym w/w obszar znajdował się w strukturach województwa lubelskiego, zaś w czasie II wojny światowej wszedł w skład Generalnego Gubernatorstwa. Po II wojnie światowej gminy członkowskie LGD Ziemi Siedleckiej wchodziły w skład województwa lubelskiego, a od 1950 roku do województwa warszawskiego. W wyniku reformy administracyjnej z dniem 1 stycznia 1999 roku powstał powiat siedlecki, wchodzący w skład województwa mazowieckiego.

Obszar LGD Ziemi Siedleckiej charakteryzuje się bogatymi walorami przyrody oraz wysoką atrakcyjnością krajobrazową. To wszystko wpływa na ubogacanie niematerialnego i materialnego dziedzictwa kulturowego. Na terenie LGD Ziemi siedleckiej znajduje się zespoły parkowo-pałacowe, dworki, pomniki oraz inne zabytki, które opisane zostały w **Rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR**.

- **Układ przyrodniczy** – Obszar LGD Ziemi Siedleckiej jest obszarem, gdzie występują następujące formy ochrony przyrody:
 - ✓ Obszar Natura 2000:
 - Dolina Liwca, Ostoja Nadliwiecka: (Gmina Zbuczyn, Gmina Siedlce, Gmina Suchożebry, Gmina Mokobody, Miasto i Gmina Mordy);
 - Dolina Kostrzynia: (Gmina Kotuń, Gmina Skórzec, Gmina Wodynie);
 - ✓ Rezerwaty przyrody: Rezerwat Stawy Siedleckie (Gmina Siedlce), Rezerwat Stawy Broszkowskie (Gmina Kotuń), Rezerwat Klimonty (Miasto i Gmina Mordy);
 - ✓ Obszar chronionego Krajobrazu: Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu (Gmina Mokobody, Gmina Siedlce, Gmina Wiśniew).

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Proces przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju miał charakter partycypacyjny, w którym uczestniczyli przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Etap przygotowawczy Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 rozpoczął się w dniu wdrażania bieżącej strategii. Każdego dnia

przedstawiciele w/w sektorów biorą czynny udział w kształtowaniu kierunku rozwoju obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej, poprzez bezpośrednie kontakty lub w formie elektronicznej.

Partycypacyjne podejście do tworzenia i realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju jest fundamentalne dla RLKS i odnosi się do najważniejszej metody LEADER, jaką jest oddolność.

LGD Ziemi Siedleckiej w prace konsultacyjne zaangażowało lokalną społeczność, w tym liderów, animatorów i aktywistów społecznych, przedstawiciele JSFP, przedsiębiorców, osoby bezrobotne, rolników. W przeprowadzonych badaniach zastosowane zostały następujące metody partycypacyjne: utworzenie zespołów ds. opracowywania strategii, spotkania konsultacyjne z lokalną społecznością, badania ankietowe, stałe i mobilne punkty konsultacyjne, działania w mediach społecznościowych, spotkania dedykowane konkretnym grupom społecznym. Szczegółowe informacje w poniższej tabeli.

Tabela nr 4 Wykaz partycypacyjnych metod konsultacji społecznych z opisem.

Metoda partycypacyjna	Opis metody
Zespoły ds. opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027	Zostały powołane dwa zespoły ds. opracowywania strategii - Międzygminny Zespół ds. opracowywania strategii oraz roboczy Zespół ds. opracowywania LSR. Pierwszy zespół stworzyli pracownicy administracji samorządowej oddelegowani do pracy przez wójtów. Członkowie Międzygminnego Zespołu ds. opracowywania strategii stworzyli platformę do bezpośredniego kontaktu z mieszkańcami. Współpracowali przy organizacji spotkań konsultacyjnych z lokalną społecznością, podczas których przedstawiali gminne dokumenty planistyczno-strategiczne. Drugi zespół tworzyli członkowie pierwszego zespołu we współpracy z konsultantami merytoryczno-metodycznymi oraz pracownikami biura. Przewodniczącym drugiego zespołu był Prezes LGD Ziemi Siedleckiej. Zespół na bieżąco analizował zebrane dane.
Spotkania konsultacyjne z lokalną społecznością	LGD Ziemi Siedleckiej zorganizowało spotkania konsultacyjne z lokalną społecznością we wszystkich gminach członkowskich: Gmina Domanice (20.09.2022r.), Gmina Kotuń (19.09.2022r.), Gmina Mokobody (13.09.2022r.), Miasto i Gmina Mody (16.09.2022r.), Gmina Siedlce (15.09.2022r.), Gmina Skórzec (27.09.2022r.), Gmina Suchożebry (12.09.2022r.), Gmina Wiśniew (21.09.2022r.), Gmina Wodynie (22.09.2022r.), Gmina Zbuczyn (19.09.2022r.), wzięło w nich udział 150 osób. Informacje o organizacji spotkań zostały przekazane mieszkańcom w sposób elektroniczny (na stronie LGD Ziemi Siedleckiej oraz gmin członkowskich) oraz w sposób tradycyjny (plakaty na tablicach informacyjnych w Urzędach Gmin oraz na tablicach informacyjnych w miejscowościach). Spotkania konsultacyjne z lokalną społecznością miały za zadanie włączyć mieszkańców w tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju oraz wyłonić perspektywy rozwojowe dla badanego obszaru. Plan spotkań obejmował następujące punkty: 1. Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej – charakterystyka organizacji 2. Cele konsultacji, znaczenie LSR w funkcjonowaniu obszaru

	LGD, partycypacja społeczna. 3. Gminne dokumenty planistyczno-strategiczne. 4. Identyfikacja i hierarchizacja szans i zagrożeń jako czynników zewnętrznych w rozwoju obszaru LGD Ziemi Siedleckiej. 5. Identyfikacja mocnych i słabych stron jako czynników wewnętrznych w rozwoju obszaru LGD Ziemi Siedleckiej. 6. Formułowanie celów ogólnych i szczegółowych oraz potencjalnych przedsięwzięć. 7. Możliwości ubiegania się o środki finansowe z UE w ramach PROW 2023-2027.
Badania ankietowe	Badania ankietowe polegały na zbieraniu ankiet oraz fiszek. W konsultacjach społecznych przeprowadzonych na potrzeby stworzenia nowej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 opracowane zostały dwa rodzaje ankiet oraz fiszek. Pierwszeankiety oraz fiszki zbierane podczas spotkań konsultacyjnych z lokalną społecznością dotyczyły informacji ogólnych i posłużyły do doprecyzowania kierunku rozwojowego obszaru. Drugieankiety i fiszki zbierane były od kwietnia 2023 roku i dotyczyły już konkretnych zakresów. Ankiety oraz fiszki zbierane były w sposób tradycyjny oraz elektroniczny. W badaniach ankietowych udział wzięło 1320 osób.
Punkty konsultacyjne	LGD Ziemi Siedleckiej chcąc dotrzeć do jak największej liczby odbiorców stworzyło stały punkt oraz mobilne punkty konsultacyjne. Stały punkt konsultacyjny znajdował się w biurze LGD Ziemi Siedleckiej (Wiśniew, ul. Siedlecka 13), gdzie od poniedziałku do piątku, w godzinach 8-16, możliwe było zgłaszanie swoich uwag do tworzonej strategii, gdzie również pracownicy biura przeprowadzali wywiady z mieszkańcami. W każdej gminie członkowskiej powstał mobilny punkt konsultacyjny, gdzie petenci Urzędów Gmin mogli zgłosić swoje uwagi. Osobami odpowiedzialnymi za mobilny punkt konsultacyjny byli członkowie Międzygminnego zespołu ds. opracowywania strategii. Dodatkowo pracownicy biura LGD Ziemi Siedleckiej pełnili dyżury informacyjne w gminach członkowskich (po jednym w każdej gminie).
Działania w mediach społecznościowych	LGD Ziemi Siedleckiej otworzyło proces tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju na ludzi młodych oraz na osoby z ograniczoną mobilnością, którzy są głównymi użytkownikami sieci, w tym celu została powołana na Facebooku specjalna grupa, gdzie konsultowane były opracowane założenia oraz użytkownicy mogli zgłaszać swoje pomysły.
Spotkania dedykowane konkretnym grupom społecznym	Zorganizowane zostały spotkania dla sektora społecznego (mieszkańcy i przedstawiciele organizacji pozarządowych) w dniu 13.04.2023, gospodarczego (przedsiębiorcy) w dniu 12.05.2023 oraz publicznego (przedstawiciele JSFP) w dniu

	12.05.2023. Dodatkowo zorganizowane zostały spotkania dla seniorów (12.04.2023 i 10.05.2023) oraz dla młodzieży (18.04.2023).
Strona internetowa LGD Ziemi Siedleckiej	Przez cały okres przygotowawczy prowadzona była strona internetowa www.lgdsiedlce.pl , na której została utworzona zakładka „PRZYGOTOWANIE LSR 2023-2027”. W zakładce tej zamieszczane były informacje dotyczące harmonogramu spotkań ze społecznością lokalną z dokładnymi terminami i miejscami spotkań, ankiety dla mieszkańców, fiszki projektowe oraz bieżące efekty prac nad strategią z możliwością zgłaszania uwag (konsultacje społeczne). Informacje były na bieżąco aktualizowane i uzupełniane w miarę postępu prac nad opracowaniem strategii. Informacje ze strony internetowej przekazywane były również za pośrednictwem portalu społecznościowego „Facebook”. Strona była prowadzona, aby zagwarantować udział lokalnej społeczności w procesie tworzenia strategii i jej realizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Podczas całego partycypacyjnego procesu tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju duża uwaga została poświęcona zagadnieniom związanym z innowacyjnością, cyfryzacją, środowiskiem, klimatem i zmianami demograficznymi oraz partnerstwem w realizacji LSR. Przeprowadzone ankiety, dyskusje, wywiady z mieszkańcami dały możliwość dokładnego zidentyfikowania czynników zewnętrznych (szans i zagrożeń) oraz czynników o charakterze wewnętrznym (mocnych i słabych stron).

W badaniach ankietowych wzięło udział 1320 osób zamieszkujących obszar gmin członkowskich. Spośród ankietowanych seniorzy tworzyli ok. 35 % ankietowanych, osoby młode do 25 roku życia 20 %. W podziale na płeć w badaniach udział wzięło 55 % kobiet, a mężczyźni 45 %. Przedział wiekowy ankietowanych przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 2 Przedział wiekowy mieszkańców biorących udział w ankietach

Wnioski opracowane na podstawie konsultacji społecznych w zestawieniu z diagnozą obszaru stały się podstawą do zidentyfikowania problemów, które jednocześnie wskazują obszary tematyczne istotne do konstruowania i realizowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Tabela nr 5 Badania ankietowe dotyczące potencjału, problemów, szans i zagrożeń obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej.

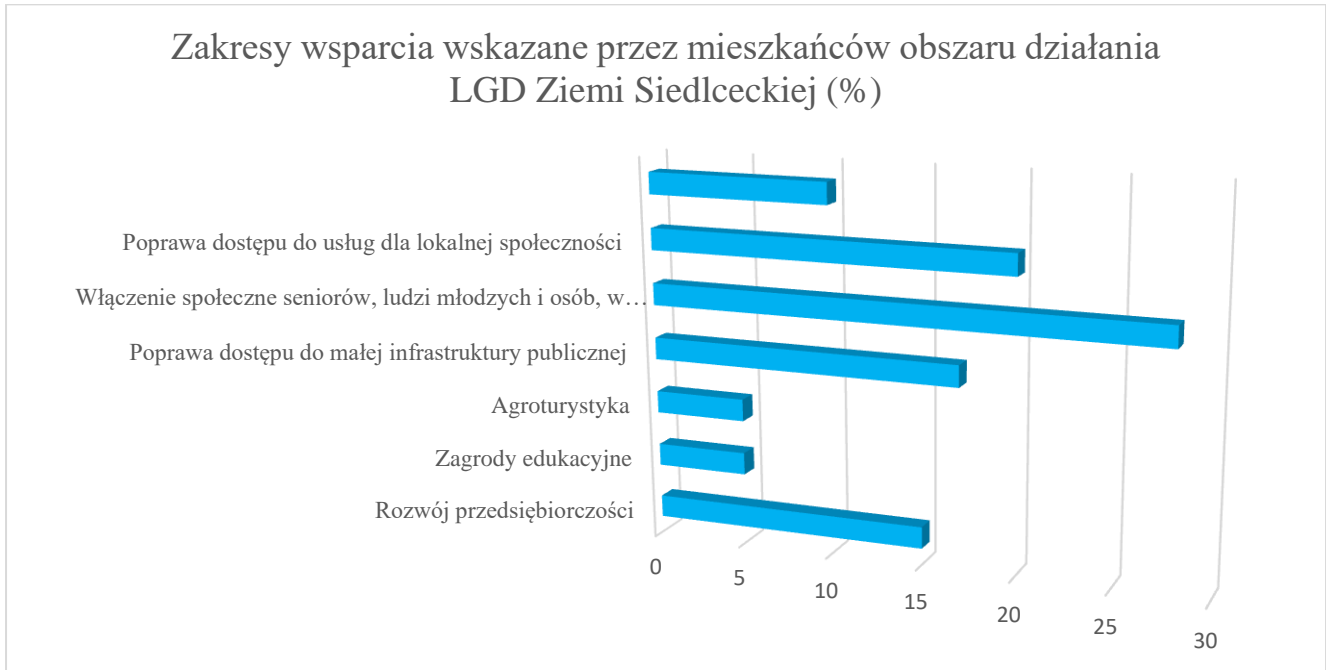
Badany zakres	Odpowiedzi ankietowany
Potencjał obszaru LGD Ziemi Siedleckiej	• Warunki przyrodnicze – 45% • Produkty i usługi lokalne – 36% • Tendencja do osiedlania się na obszarach miejskich – 15% • Inne – 3%
Problemy obszaru LGD Ziemi Siedleckiej	• Starzenie się społeczeństwa – 56% • Zbyt mała ilość programów aktywizujących mieszkańców – 19 % • Zbyt mała/niewykorzystana oferta turystyczna regiony – 16 % • Inne – 9%
Szanse obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej	• Czyste zdrowe środowisko naturalne – 43% • Moda na zdrowy i aktywny tryb życia – 36% • Wzrost aktywności mieszkańców w życie społeczne – 15% • Inne – 6%
Zagrożenia obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej	• Starzejące się społeczeństwo – 56% • Inflacja – 19% • Bezrobocie – 19% • Inne – 4% • Alkoholizm, narkomania – 2%
Osoby w niekorzystnej sytuacji	• Seniorzy • Ludzie młodzi do 25 roku życia • Osoby niepełnosprawne • Bezrobotni¹

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zebranych ankiet

W kolejnym etapie konsultacji zbierane dane posłużyły do doprecyzowania zakresów wsparcia, które zawarte będą w Lokalnej Strategii Rozwoju. Szczegółowe informacje na poniższym wykresie.

¹ Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy

Wykres nr 3 Zakresy wsparcia wskazane przez mieszkańców obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej

Źródło: Opracowanie własne

Z diagnozy dokonanej w ramach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju pojawiła się potrzeba uwzględnienia w planowanych przedsięwzięciach zadań z zakresu usług społecznych. Z perspektywy ustawy² o realizacji usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz badań przeprowadzonych w ramach konsultacji ustalone zostały dziedziny, w których należy wesprzeć mieszkańców:

- Usługi opiekuńcze dla dzieci i rodzin - a w szczególności rozwój żłobków, przedszkoli, świetlic, a także organizowanie działań edukacyjnych i kulturalnych dla dzieci. Ważnym komponentem jest wsparcie dla rodziców, które powinno obejmować poradnictwo w zakresie wychowania, szkolenia z zakresu umiejętności rodzicielskich oraz dostęp do pomocy psychologicznej.
- Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa - w tym tworzenie warsztatów terapeutycznych, centrów aktywności dla osób niepełnosprawnych, a także rozwój różnorodnych form ekonomii społecznej pozwalających na włączenie osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Rozwój infrastruktury społecznej - dotyczy to m.in. budowy i modernizacji ośrodków zdrowia, placówek opiekuńczych, ośrodków kulturalnych, bibliotek, czy też infrastruktury sportowej.
- Wsparcie rolników i lokalnych przedsiębiorstw - między innymi poprzez programy szkoleniowe, konsultacje dotyczące rozwoju gospodarstw rolnych, doradztwo w zakresie rolnictwa ekologicznego, jak również promocja lokalnych produktów i rozwoju lokalnej gospodarki.
- Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - obejmujące szczególnie udzielanie pomocy materialnej, psychologicznej, poradnictwo zawodowe, a także działania mające na celu integrację społeczną i zapobieganie marginalizacji.
- Transport i mobilność - w tym przede wszystkim rozwój usług transportowych, takich jak autobusy, mikrobusy czy systemy współdzielenia samochodów, umożliwia łatwiejsze dotarcie do ośrodków zdrowia, miejsc pracy czy usług społecznych. Warto pamiętać że rozwinięty transport i wysoka mobilność

² Ustawa z 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

mieszkańców pozwala na zatrzymywanie ich w na wsi, mimo podejmowania pracy w miastach czy za granicą.

- Usługi doradztwa i wsparcia dla rolników - szczególnie w zakresie rozwoju gospodarstw, zarządzania finansami, dostosowania do wymogów unijnych czy wdrażania zrównoważonych praktyk rolniczych.
- Aktywizacja społeczności lokalnych - głównie poprzez wspieranie różnorodnych inicjatyw i wydarzeń społecznych, takich jak festiwale, targi, warsztaty czy wykłady, które mają na celu integrację społeczności lokalnych, budowanie więzi społecznych i promocję lokalnej kultury i dziedzictwa.
- Usługi zdrowotne i profilaktyka - w tym przede wszystkim badań przesiewowych, programów edukacyjnych w zakresie zdrowego stylu życia, zapewnienie dostępu do poradnictwa zdrowotnego i świadczeń medycznych na terenach wiejskich.
- Dostęp do internetu i nowych technologii - rozwinięta infrastruktura telekomunikacyjna i zapewnienie dostępu do szerokopasmowego internetu na wsi jest kluczowym aspektem w rozwoju usług społecznych. Ułatwia pracę, dostęp do edukacji online, e-usługi (np. e-administracja, e-zdrowie) oraz komunikację z innymi społecznościami.
- Działania ekologiczne i ochrona środowiska - głównie poprzez promowanie działań proekologicznych na wsi, takich jak recykling, oszczędzanie energii, upowszechnianie odnawialnych źródeł energii czy edukacja ekologiczna. Wspieranie działań na rzecz ochrony przyrody, dbanie o czystość wsi i otoczenia oraz rozwijanie ekoturystyki.
- Wsparcie dla przedsiębiorczości i rozwoju lokalnego - przede wszystkim poprzez stymulowanie przedsiębiorczości na wsi poprzez szkolenia z zakresu zarządzania, doradztwo biznesowe, dostęp do mikrofinansowania, tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości. Promowanie lokalnych produktów i usług, rozwijanie agroturystyki oraz wspieranie tworzenia lokalnych marek.

Nie we wszystkich dziedzinach LGD Ziemi Siedleckiej będzie mogła udzielić wsparcia w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, ale przeprowadzone konsultacje społeczne pokazały potrzebę pochylenia się nad w/w usługami.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

LGD Ziemi Siedleckiej od początku swojej działalności prowadzi obserwację, analizę potrzeb i potencjału obszaru działania. Realizacja obecnej Lokalnej Strategii Rozwoju, w ramach PROW 2016-2020 pozwoliła na dokładniejsze przygotowanie procesu konsultacji społecznych. Wprowadzone zostały nowe metody badawcze, jak np. bezpośrednie wywiady z mieszkańcami czy pozyskiwanie informacji za pomocą mediów społecznościowych.

Przeprowadzone konsultacje umożliwiły wyłonienie czterech kategorii, w których należy analizować obszar działania LGD Ziemi Siedleckiej, tj. ekonomia, społeczeństwo, turystyka i dziedzictwo kulturalne.

Ekonomia

Sytuację ekonomiczną na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej należy określić jako zróżnicowaną.

Czynnikiem, który jako pierwszy poddany został analizie jest wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu dla jednego mieszkańca, czyli wskaźnik G. Szczegółowe informacje przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 6 Wysokość wskaźnika G dla gmin członkowskich w latach 2016-2021

Gmina/Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Domanice	458,68	564,55	597,52	604,04	898,83	957,95
Kotuń	877,87	929,70	1 068,88	1076,05	1 184,04	1 306,67
Mokobody	806,87	839,65	843,41	867,91	954,26	1 062,38
Mordy	816,75	859,13	931,02	985,99	1 096,02	1 184,90
Siedlce	1 371,29	1 502,23	1552,19	1 645,90	1 802,06	1 975,33
Skórzec	828,27	824,16	957,49	947,19	1 134,85	1 458,35
Suchożebry	1 142,64	1 359,18	1 393,89	1 426,46	1 502,40	1 706,40
Wiśniew	776,42	873,86	911,20	971,06	1 223,02	1 341,75
Wodynie	600,14	614,29	646,43	692,56	800,84	905,29
Zbuczyn	883,79	893,05	989,28	1 105,34	1 175,10	1 329,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Liderem wśród gmin pod względem wskaźnika G jest gmina Siedlce. We wszystkich analizowanych latach jest ona na pierwszym miejscu. Najmniejszy wskaźnik G widoczny jest w gminie Domanice, gdzie tendencja ta również utrzymuje się na przestrzeni 2016-2021 roku. Największy wzrost wskaźnika G nastąpił w gminie Skórzec (630,08 zł), najmniejszy w gminie Mokobody (255,51). Wskaźnik G w 2021 roku w gminach wchodzących w skład LGD Ziemi Siedleckiej kształtował się w przedziale od 905,29 zł (gmina Wodynie) do 1975,33 zł (gmina Siedlce).

Analizując dochód ogółem budżetu gmin na 1 mieszkańca występują mniejsze dysproporcje niż w przypadku wskaźnika G. Największy dochód osiągnęła w 2021 roku Gmina Domanice (7 366,54 zł), najmniejszy Miasto i Gmina Mordy (5 956,52 zł). Największy wzrost nastąpił w gminie Wodynie (o 3 553,09 zł), najmniejszy w gminie Skórzec (o 1713,55 zł). Szczegółowe informacje w poniższej tabeli.

Tabela nr 7 Dochód ogółem budżetu gmin na 1 mieszkańca w latach

GMINA/ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Domanice	4 406,85	4 943,75	5 046,92	5 824,84	6 219,47	7 366,54
Kotuń	3 827,02	4 102,10	4 194,57	4 708,41	5 744,36	6 431,37
Mokobody	3 616,85	4 096,36	4 6533,26	4 861,98	5 527,50	5 964,16
Mordy	3 600,21	4 155,16	4 574,38	4 437,39	5 076,46	5 956,52
Siedlce	3 805,10	4 123,31	4 300,55	5 187,34	5 417,45	6 112,68
Skórzec	4 282,67	4 689,23	4 592,57	5 093,99	5 786,22	5 996,22
Suchożebry	4 189,53	4 299,77	4 790,78	5 410,09	5 704,88	6 166,52
Wiśniew	3 831,56	3 955,93	4 773,64	5 106,27	5 797,31	6 187,83
Wodynie	3 909,31	4 605,90	4 519,49	5 292,40	5 684,24	7 462,40
Zbuczyn	4 267,91	4 655,67	4 999,09	5 779,99	6 117,23	6 769,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Analiza dochodów gmin nie była by adekwatna bez uwzględnienia wydatków ogółem budżetu gmin na 1 mieszkańca. W 2016 roku wydatki ogółem gmin na jednego mieszkańca kształtowały się w przedziale od 3 518,60 zł (Gmina i Miasto Mordy) do 4 353,81 zł (gmina Domanice), natomiast w 2021 roku od 5 043,94 zł (gmina Wiśniew) do 6 957,92 zł (gmina Domanice). Szczegółowe informacje w poniższej tabeli.

Tabela nr 8 Wydatki ogółem budżetu gmin na 1 mieszkańca w latach 2016-2021

GMINA/ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Domanice	4 353,81	4 988,34	5 019,02	5 377,90	6 552,77	6 957,92
Kotuń	3 625,92	4 106,06	4 476,12	4 907,72	5 725,63	6 172,07
Mokobody	3 839,16	4 218,76	4 729,30	4 499,20	5 393,01	5 043,94
Mordy	3 518,60	4 312,80	5 095,38	4 350,28	4 870,65	5 165,29
Siedlce	3 682,94	4 157,50	4 994,94	5 258,85	5 295,19	5 956,63
Skórzec	3 957,06	4 524,39	5 181,51	4 995,40	5 970,17	5 778,37
Suchożebry	3 808,86	4 559,58	5 917,58	5 451,09	5 639,07	6 179,10
Wiśniew	3 771,90	4 150,43	4 903,06	5 475,58	4 981,41	5 330,41
Wodynie	4 112,28	4 629,41	5 005,59	5 159,82	5 945,75	6 912,05
Zbuczyn	4 035,78	4 543,78	5 150,99	5 543,19	5 898,15	6 132,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Na przestrzeni lat 2016-2021 zauważalny jest wyraźny wzrost wydatków ogółem gmin na 1 mieszkańca. Największy wzrost nastąpił w gminie Wodynie (o 2 097,92 zł), najmniejszy w gminie Mokobody (o 1 204,78 zł).

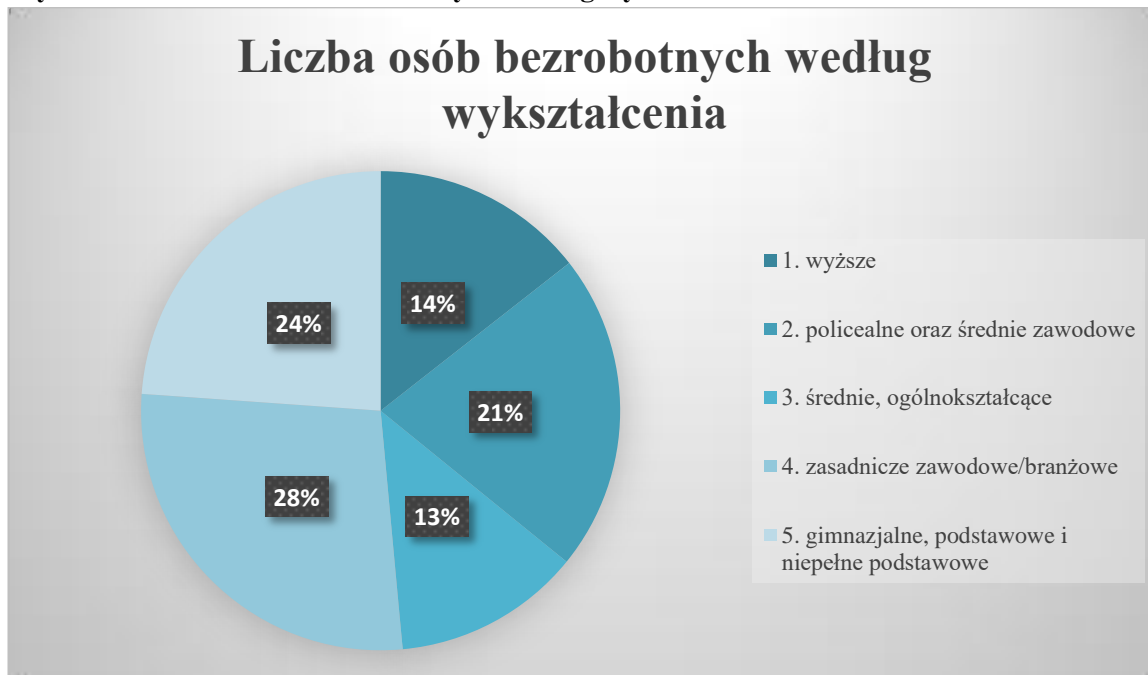
Charakteryzując rynek pracy obszaru LGD Ziemi Siedleckiej analizie został podany przedział czasowy od 2016 roku do 2021 roku. Gminy wchodzące w skład LGD Ziemi Siedleckiej można podzielić na gminy, gdzie występuje spadek bezrobocia w sposób jednostajny oraz gminy gdzie spadek jest zmienny. W przypadku spadku jednostajnego na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej występuje jedna gmina – Gmina Domanice. W roku 2016 liczba osób bezrobotnych wynosiła 93 osoby, natomiast w 2021 roku 49 osób. W pozostałych gminach spadek bezrobocia jest zmienny, ponieważ bezrobocie jednego roku spada, drugiego rośnie, jednakże analizując przedział czasowy 2016-2021 roku bezrobocie jest na niższym poziomie. Gminy gdzie poziom bezrobocia w 2021 roku jest wyższy niż w 2020 to: Gmina Kotuń i Gmina Mokobody. W Gminie Suchożebry w latach 2020-2021 poziom bezrobocia jest na tym samym poziomie – 93 osoby. Szczegółowe informacje w poniższej tabeli.

Tabela nr 9 Poziom bezrobocie na przestrzeni lat 2016-2021

GMINA/ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Domanice	93	85	78	53	61	49
Kotuń	249	197	174	138	152	164
Mokobody	134	102	93	67	66	71
Mordy	172	153	148	121	142	121
Siedlce	536	473	390	296	334	300
Skórzec	200	207	168	126	147	130
Suchożebry	141	115	88	83	93	93
Wiśniew	160	126	137	99	110	93
Wodynie	153	105	104	70	92	90
Zbuczyn	253	207	176	149	167	147

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

W skali województwa mazowieckiego gminy członkowskie LGD Ziemi Siedleckiej mają bezrobocie na poziomie niecałych 2 procent.

Wykres nr 4 Liczba osób bezrobotnych według wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Zgodnie z danymi z Głównego Urzędu Statystycznego w powiecie siedleckim w 2021 roku przeważają osoby bezrobotne z wykształceniem zasadniczo zawodowym/ branżowym (28%), natomiast najmniej jest osób bezrobotnych z wykształceniem średnim, ogólnokształcącym (13%).

W przedziale czasowym 2016-2021 odnotowano wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W roku 2016 roku odnotowano 4149 osób, które zarejestrowały działalność gospodarczą, natomiast w 2021 roku 5051 osób. W odniesieniu do województwa mazowieckiego, gdzie wskaźnik ten wynosił 602711 osób w roku 2021, gminy członkowskie stanowią niecały 1 procent.

Tabela nr 10 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

GMINA/ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Domanice	114	115	130	140	154	155
Kotuń	370	372	382	409	421	438
Mokobody	228	223	238	256	270	275
Mordy	269	268	277	270	279	289
Siedlce	1537	1554	1640	1737	1823	1892
Skórzec	408	414	451	484	513	538
Suchożebry	248	245	247	247	257	277
Wiśniew	264	274	293	312	323	340
Wodynie	174	179	200	208	212	230
Zbuczyn	537	536	556	579	606	617

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Ważnym elementem charakteryzującym sytuację gospodarczą obszaru jest struktura prowadzonych działalności gospodarczych. W powiecie siedleckim na przestrzeni lat 2012-2021 przeważającą działalnością gospodarczą była działalność prowadzona w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawa pojazdów samochodowych,

wyłaczając motocykle, natomiast od 2016 drugim rodzajem przeważającej działalności gospodarczej jest działalność budownicza (do 2016 roku drugie miejsce zajmowała działalność związana z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem). Najmniej popularne działalności w powiecie siedleckim to działalności związane z obsługą rynku nieruchomości oraz działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Wykres nr 5 Rodzaj przeważających działalności gospodarczych w latach 2012-2021

Rodzaje przeważającej działalności w latach 2012 – 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Spoleczeństwo

Mieszkańcy obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej zaopiniowali w przeprowadzonych konsultacjach społecznych, że sektor społeczny pod względem powstawania i działania organizacji pozarządowych z roku na rok rozwija się. Organizacje chętnie angażują się w rozwój lokalny. Na terenie LGD Ziemi siedleckiej działa 279 zarejestrowanych (w KRS³) organizacji, w tym 79 kół gospodyń wiejskich, 105 stowarzyszeń, 78 ochotniczych straży pożarnych oraz 17 fundacji. W ostatnich latach został odnotowany wzrost aktywności kół gospodyń wiejskich. W działalność KGW angażują się głównie kobiety, co powoduje zwiększenie przedsiębiorczości kobiet na obszarach wiejskich. Głównymi celami KGW jest kultywowanie tradycji, często łączonej z nowoczesnością, promowanie Polskiej wsi. Cele statutowe lokalnych stowarzyszeń to w dużej przewadze rozwijanie aktywności lokalnej społeczności czy dbanie o tradycję i kulturę.

³ Krajowy Rejestr Sądowy

Tabela nr 11 Wykaz Kół Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszeń, Ochotniczych Straży Pożarnych, Fundacji

GMINA/NGO	KGW	STOWARZYSZENIA	OSP	FUNDACJA
Domanice	3	1	2	1
Kotuń	10	14	7	2
Mokobody	2	4	7	0
Mordy	6	7	11	0
Siedlce	20	36	5	8
Skórzec	7	9	6	0
Suchożebry	2	2	12	0
Wiśniew	4	13	10	3
Wodynie	4	4	13	2
Zbuczyn	21	15	5	1
RAZEM	79	105	78	17

Zródło: Opracowanie własne na podstawie wyszukiwarki KRS.

Pomimo bogatego zaplecza społecznego i stosunkowo wielu inicjatyw społecznych, brakuje programów aktywizujących mieszkańców, zarówno osoby młode, jak i seniorów. Brakuje również działań ekologicznych, nawiązujących do natury. Organizacje borykają się również z problemami finansowymi i logistycznymi. Często przeszkodą w pozyskiwaniu funduszy jest wymagany wkład finansowy. Na obszarze działania występują cykliczne programy pomocy organizacjom pozarządowym, jednakże są one zbyt małe i nie wystarczające dla tak obfitego sektora. Na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej występują prężnie działające organizacje, ale występują również takie którym brakuje inspiracji i wiary w siebie. Organizacje pozarządowe to trzon sektora społecznego, dlatego jednym z priorytetów LSR powinno być ich wsparcie. Wsparcie polegające na aktywizacji mieszkańców, wsparcie przy nawiązywaniu partnerstw czy wsparcie przy działaniach ekologicznych, przy działaniach mających na celu upiększanie swoich lokalnych ojczyzn.

Według badań GUS⁴ 31.XII. 2021 roku na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej działa 21 instytucji pełniących funkcję kultury (centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice). W Gminie Domanice nie występuje żadna z w/w wspomnianych form instytucji kultury. Analizując średnią liczbę osób przypadającą na placówkę najmniej przypada w Gminie Siedlce (1 489,23), najwięcej w Gminie Zbuczyn (9 812,00). Szczegółowe informacje na poniższym wykresie.

⁴ Główny Urząd Statystyczny

Wykres nr 6 Liczba osób przypadające na placówkę kulturalną

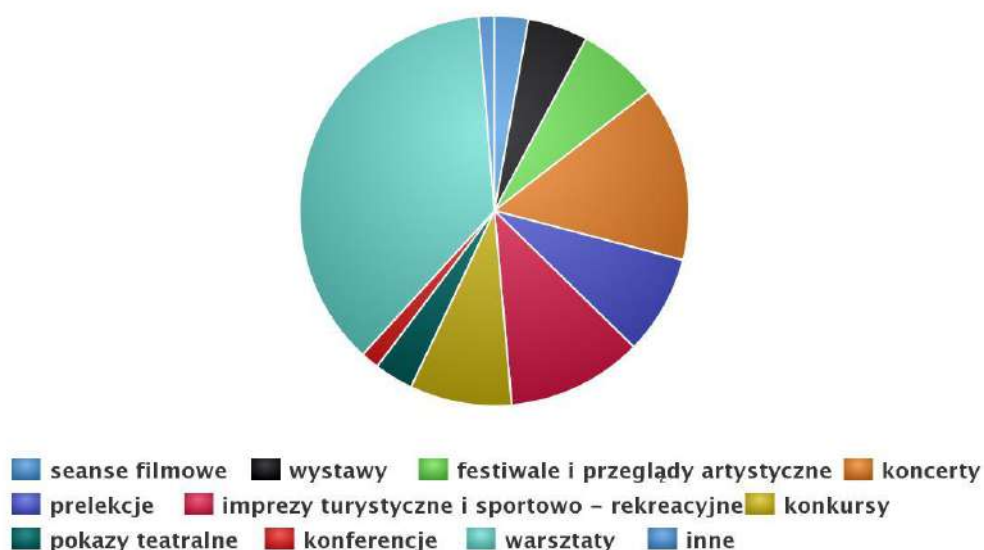
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednym z największych wyzwań, które determinują rozwój polskiej wsi jest dokonująca się właśnie wielka transformacja kulturowa na jej terenie. Zmiany w strukturze gospodarczej (np. przeorientowanie na pozarolniczą działalność gospodarczą), społecznej (np. z powodu zmian demograficznych) czy kulturowej (np. ze względu na wzrost aspiracji cywilizacyjnych i wyrównywanie poziomu życia miasto-wieś) zachwiały podstawami tradycyjnej kultury wiejskiej.

Wykres nr 7 Imprezy organizowane przez domy kultury w powiecie siedleckim (2021 rok).

Imprezy organizowane przez domy kultury, 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Źródło: www.polskawliczbach.pl

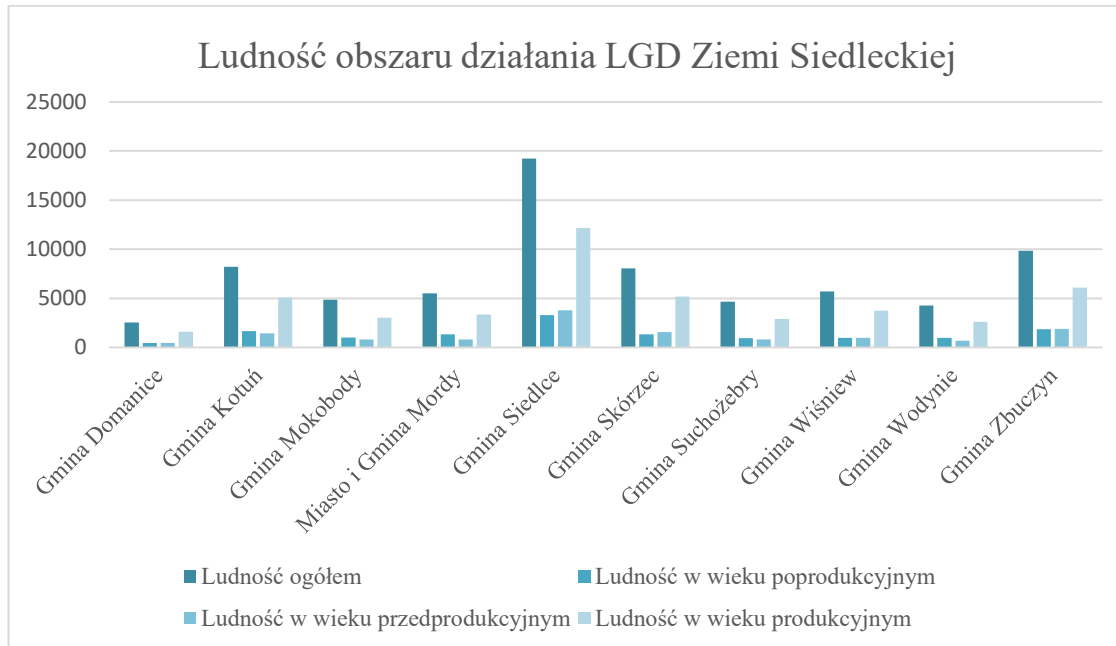
Oferowana obecnie kultura wiejska na obszarze powiatu siedleckiego ma formę m.in. warsztatów (36,9%), koncertów (14,5%), imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych (11,3%), konkursów (8,5%) czy prelekcji (8,3%). W dużej mierze w/w formy kultury wiejskiej nie mają nic wspólnego z tradycją regionu, co skutkuje wymieraniem jej oraz coraz to większym zjawiskiem utraty tożsamości kulturowej. W przeprowadzonych konsultacjach społecznych, przeprowadzonej analizie obszaru wyłonił się również problem braku edukacji kulturalnej czy ograniczone możliwości rozwoju artystycznego i kreatywnego. Na obszarze LGD Ziemi Siedleckiej funkcjonuje jeden zespół pieśni i tańca (Zespół Pieśni i Tańca „Niwa”, Gmina Zbuczyn), jeden zespół tańca ludowego (Zespół Tańca ludowego „Alicja”, Gmina Skórzec) oraz zespół ludowy (Zespół Ludowy „Wiśniewiaczy”, Gmina Wiśniew). Występuje również znany Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Siedleckiej „Chodowiacy” im. Alicji Siwkiewicz. Zespół ma swoje korzenie w miejscowości Chodów (Gmina Siedlce) jednakże od 2015 roku funkcjonuje pod patronatem Miejskiego Ośrodka Kultury w Siedlcach. W gminach członkowskich LGD Ziemi Siedleckiej występuje zespoły śpiewacze, które specjalizują się w tradycyjnych przyspiewkach.

Edukacja kulturalna, jeżeli już występuje na obszarze LSR opiera się wyłącznie na tańcu i śpiewie, a brakuje większego otwarcia się na sztukę czy rzemiosło. Takie zaszklakowanie kultury wiejskiej doprowadza do braku rozwoju talentów artystycznych mieszkańców. Brak rozbudowanej oferty edukacji powoduje ograniczenie możliwości rozwoju artystycznego i kreatywnego. Ograniczenia te przejawiają się brakiem przestrzeni twórczych, brakiem dostępu do materiałów i narzędzi artystycznych i kreatywności wśród mieszkańców wsi.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Ziemi Siedleckiej tworzy punkt wyjścia do pracy nad redefinicją kultury wiejskiej w XXI wieku, oraz jej rozwojem uwzględniającym aspiracje kulturalne mieszkańców, oraz to, że kultura jest żywym, stale zmieniającym się obszarem funkcjonowania człowieka.

Współczesne życie społeczne zmieniało się pod wpływem czynników zewnętrznych, jak pandemia COVID 19, wojna na Ukrainie czy kryzys inflacyjny. Panujące zawirowania spowodowały, że czynniki charakteryzujące życie społeczne stały się bardzo dynamiczne. Głównym problemem społecznym według mieszkańców obszaru LGD Ziemi Siedleckiej jest starzejące się społeczeństwo (55%). Jest to problem, z którym boryka się cała Unia Europejska. Prawie 19,4% ludności Unii Europejskiej to osoby w wieku 65 lat i więcej. Z prognoz demograficznych GUS wynika, że w Polsce w 2050 roku liczba osób w odpowiednim przedziale wiekowym będzie prezentowała się w następującym układzie: niecałe 11% w wieku przedprodukcyjnym, 57 % w wieku produkcyjnym oraz ponad 32 % w wieku poprodukcyjnym. Na podstawie danych GUS z 31.XII.2020 roku obszar działania LGD Ziemi Siedleckiej liczy 72 860 mieszkańców, z czego 13 289 to osoby w wieku przedprodukcyjnym, 49 045 w wieku produkcyjnym i 13870 w wieku poprodukcyjnym. Seniorzy stanowią 19,06 % całej populacji obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej.

Wykres nr 8 Ludność obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

W życiu w społeczności występują wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności określane mianem problemów społecznych. Przyczyny powstawania problemów społecznych to dosyć szeroki katalog. Na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej główne czynniki to ubóstwo, bezrobocie, problemy zdrowotne czy problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Ważnym aspektem w dziedzinie pomocy społecznej jest zapewnienie mieszkańcom wszelkich form aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, co przyczyni się do odzyskania lub zwiększenia możliwości ich funkcjonowania w społeczeństwie. Zadania pomocy społecznej pełnią Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Siedlcach.

Z danych z poniższej tabeli wynika, że na przestrzeni lat 2016-2021 liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej ma tendencję spadkową. Jednakże badając udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej można zauważyć, że wskaźnik ten przewyższa znacznie dane dla całego województwa mazowieckiego, co wskazuje na niekorzystną sytuację społeczno-ekonomiczną obszaru LGD Ziemi Siedleckiej.

Tabela nr 12 Liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej (w przeliczeniu na 10tys. ludności) w odniesieniu do liczby mieszkańców obszaru LGD Ziemi Siedleckiej.

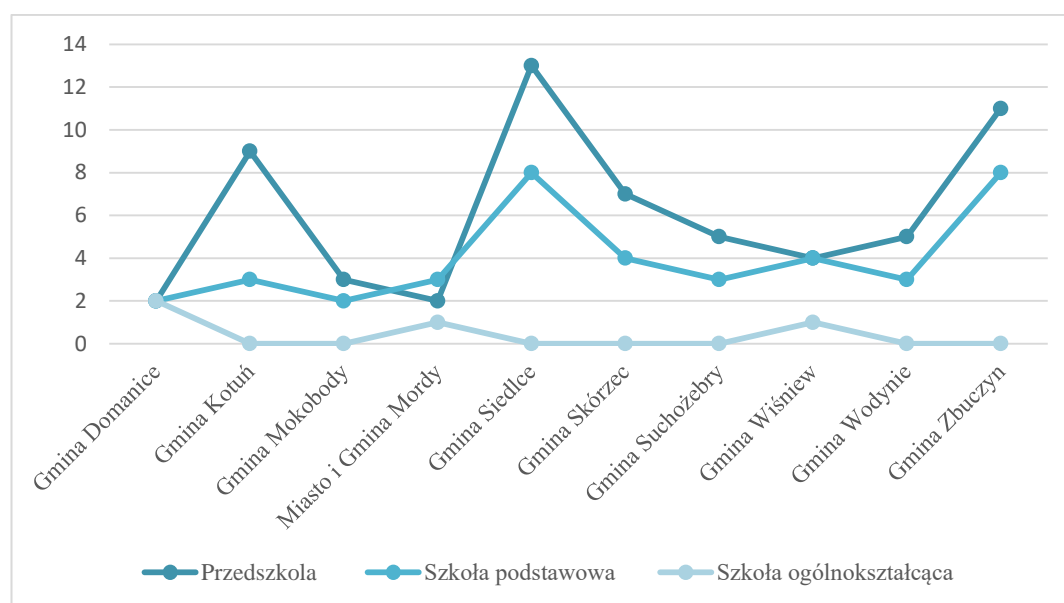
Nazwa badanego czynnika	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej (w przeliczeniu na 10tys. ludności)	9941	8711	7370	6786	5734	4634
Ogólna liczba mieszkańców (w tysiącach)	73	72,94	73	73,05	72,87	72,82

Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności LGD Ziemi Siedleckiej	13,61%	11,94%	10,09%	9,29%	7,87%	6,36%
Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa mazowieckiego	1,85 %	1,62%	1,37%	1,23%	1,04%	0,84%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ważnym czynnikiem dla potencjału społeczeństwa jest edukacja. Na obszarze działania Ziemi Siedleckiej edukacja formalna prowadzona jest przez następujące podmioty: przedszkola (61), szkoły podstawowe (40), szkoły ogólnokształcące (2). Na tym terenie nie występują żadne pozaszkolne formy kształcenia. Językiem obcym, którego nauka przeważa w w/w placówkach jest język angielski (we wszystkich gminach członkowskich). Dodatkowo w niektórych gminach członkowskich nauczany jest język niemiecki (bez Gminy Domanice i Gminy Wiśniew) oraz język rosyjski (bez Gminy Kotuń, Gminy Mokobody, Gminy Suchożębry, Gminy Wodynie).

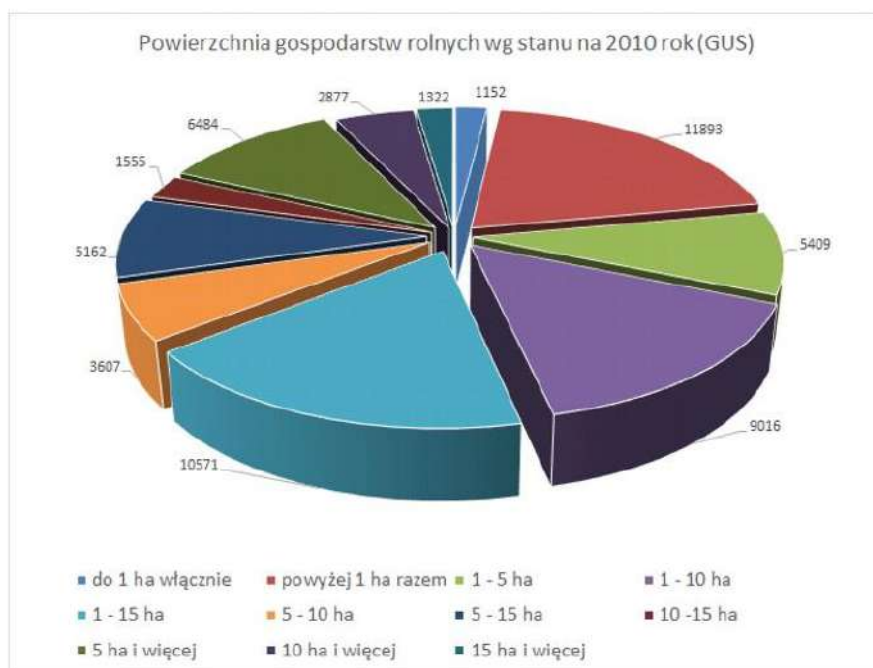
Wykres nr 9 Placówki edukacyjne na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Użytki rolne powiatu siedleckiego stanowią ok. 77,5 % powierzchni powiatu, z czego grunty orne stanowią 70,8% użytków rolnych. Na terenie powiatu funkcjonuje około 15 tys. gospodarstw rolnych. Ich średnia wielkość wynosi 9 ha, jednakże powierzchnia aż 40 % wszystkich gospodarstw nie przekracza 5 ha. Gospodarstwa o powierzchni 5-10 ha stanowią około 30%, 10-20 ha – 20% zaś powyżej 20 ha - 5%. Warunki przyrodnicze, jakość gleb oraz wieloletnie tradycje rodzinne wykształciły pewien model produkcji rolnej charakterystycznej dla regionu. W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż i ziemniaków, natomiast w produkcji zwierzęcej hodowlanej trzoda chlewna i bydło mleczne.

Wykres 10 Powierzchnia gospodarstw rolnych w powiecie siedleckim wg stanu na rok 2010

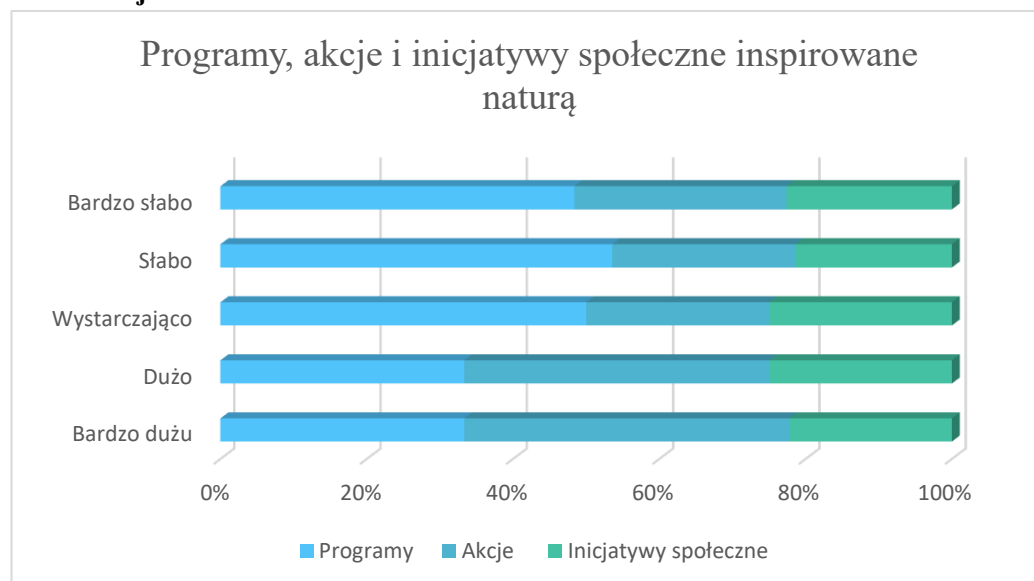

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Turystyka

Umiejscowienie obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej nie czyni go turystycznie atrakcyjnym. Nie występują tu ani większe rzeki, góry czy jeziora czyniące to miejsce odwiedzanym przez turystów z poza obszarów. Sytuacja spowodowana pandemią COVID-19, wojną na Ukrainie i w konsekwencji w/w czynników kryzys inflacyjny spowodowały, że turystykę zaczęto pojmować w całkiem nowym świetle. Pojawiły się nowe trendy, jak turystyka sensoryczna, turystyka naturalna. Człowiek szuka kontaktu z naturą, gdzie będzie mógł w ciszy i w spokoju odpocząć. Pojawiła się nawet tendencja łączenia odpoczynku z pracą. Coraz częściej łączona jest praca zdalna z pobytem na wsi, w otoczeniu lasów, łąk itp. Podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych również mieszkańcy obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej zauważyli, że ten właśnie teren ma potencjał naturalny, przyrodniczy. Potencjał, który nie jest należycie wykorzystywany. Mieszkańcy LGD Ziemi Siedleckiej stają przed coraz większymi wyzwaniami związanymi z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Wzrasta potrzeba zarówno na poziomie globalnym, jak i lokalnym, aby podejmować działania mające na celu promowanie ekologicznego stylu życia, ochrony klimatu i bioróżnorodności, zielonych innowacji i aktywizacji społecznej skierowanej na ochronę przyrody.

Wykres nr 11 Programy, akcje i inicjatywy społeczne inspirowane naturą na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wypełnionych ankiet i wywiadów z mieszkańcami.

Zawirowania w świecie turystyki stworzyły platformę do nowego rozwoju turystyki, nie tylko dla turystów z zewnątrz, ale przede wszystkim dla lokalnych mieszkańców, którzy znają te miejsca, jednak brakuje im możliwości, środków na wykorzystanie tego potencjału. W trakcie konsultacji społecznych pojawiły się również pojęcia mikroturystyki, turystyki prostej, turystyki bliskiej. Jest to kierunek, który swoje odzwierciedlenie powinien mieć w Lokalnej Strategii Rozwoju. Na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej główne obszary w dziedzinie walorów przyrodniczych są tereny zielone, w tym lasy, parki, sady oraz rzeka Liwiec. Lasy w gminach członkowskich stanowią 78,5 procent całego zalesienia powiatu siedleckiego. W odniesieniu do województwa mazowieckiego stanowi to 4,67 procenta. Praktycznie w każdej gminie członkowskiej, oprócz Gminy Domanice występują pomniki przyrody, najczęściej odnotowano w Gminie Wodynie. W roku 2021 wszystkie pomniki przyrody zostały rewitalizowane w Gminie Wodynie, co stanowi 100% rewitalizowanych pomników przyrody w powiecie siedleckim. Z danych GUS z 31.10.2021 roku w powiecie siedleckim znajduje się 101 pomników przyrody z czego 69 na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej. Rzeka Liwiec przepływa przez dwa powiaty: węgrowski i siedlecki. Jej długość to ok.126 km. Rzeka Liwiec obok rzeki Świder jest synonimem warszawskiego wypoczynku. Jedną z jej głównych atrakcji są spływy kajakowe, podczas których można podziwiać ciekawą krajobrazowo dolinę rzeczną. Teren wokół Rzeki Liwiec został nazwany Doliną Liwca i objęty ochroną w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia). Obszar doliny pokryty jest głównie przez łąki i pastwiska, występują tu jednak łągi olchowe, olchowo-jesionowe oraz niewielkie ilości lasów iglastych. Częściowo jest ona unormowana, chociaż zdarzają się odcinki o charakterze naturalnym, a nawet zabagnienia. Dolina Liwca jest również ostoją ptaków wodno-błotnych. Występuje tutaj 20 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi, są to m.in.: cyraneczki, cyranka, rybitwa białowąsa, perkoz rdzawoszyi. LGD Ziemi Siedleckiej we współpracy z inną Lokalną Grupą Działania zrealizowała projekt współpracy inspirowany Rzeką Liwiec. Projekt cieszył się dużym zainteresowaniem, co również świadczy o potencjale tej rzeki.

Jedną z najpopularniejszych form spędzania wolnego czasu przez mieszkańców obszaru LGD ZS jest ogrodnictwo. Ludzie coraz bardziej doceniają możliwość samodzielnego uprawiania własnych owoców i warzyw, zarówno ze względów ekonomicznych, jak i zdrowotnych. Wzrost zainteresowania tym tematem jest powszechnie zauważany

i powiązany z kilkoma kluczowymi trendami. Ekologiczne uprawy są wolne od pestycydów i sztucznych nawozów, co czyni je atrakcyjną opcją dla tych, którzy chcą konsumować żywność o lepszej jakości i zdrowotnej wartości. Ponadto, sama praktyka ogrodnictwa jest często postrzegana jako terapeutyczna, przynosząca korzyści dla zdrowia psychicznego. Trend ten jest również napędzany przez rosnące zainteresowanie samowystarczalnością. Uprawa własnych warzyw i owoców daje poczucie bezpieczeństwa żywnościowego i niezależności od globalnych łańcuchów dostaw. W dobie narastających obaw o zmiany klimatu i degradację środowiska, ekologiczne ogrodnictwo jest postrzegane jako część rozwiązania. Umożliwia redukcję emisji gazów cieplarnianych poprzez zmniejszenie potrzeby transportu żywności, a także promuje bioróżnorodność i zdrowie gleby.

Wykres nr 12 Formy spędzania czasu wolnego mieszkańców obszaru działania LGD Ziemi Siedleckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wypełnionych ankiet i wywiadów z mieszkańcami.

Obszar LGD Ziemi Siedleckiej charakteryzuje różnorodność form ochrony przyrody oraz występowanie wielu rzadkich i zagrożonych gatunków. Niestety, wiele z najcenniejszych walorów przyrodniczych jest chronionych w sposób bierny, co często jest niewystarczające. Ponadto, znajdujące się na obszarze LGD zespoły pałacowo-parkowe, dworki, pomniki oraz inne zabytkowe obiekty wymagają rewitalizacji i ochrony także pod względem ich przyrodniczego otoczenia. Stąd istotne są także działania zmierzające do rewitalizacji parków, skwerów i innych publicznych terenów zielonych. Takie działania mają bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia i zdrowia mieszkańców. Tereny zielone są niezbędne dla zdrowia psychicznego i fizycznego ludzi, dostarczają przestrzeń do odpoczynku, rekreacji, spotkań społecznych, a także pomagają obniżyć poziom stresu.

Dziedzictwo kulturowe

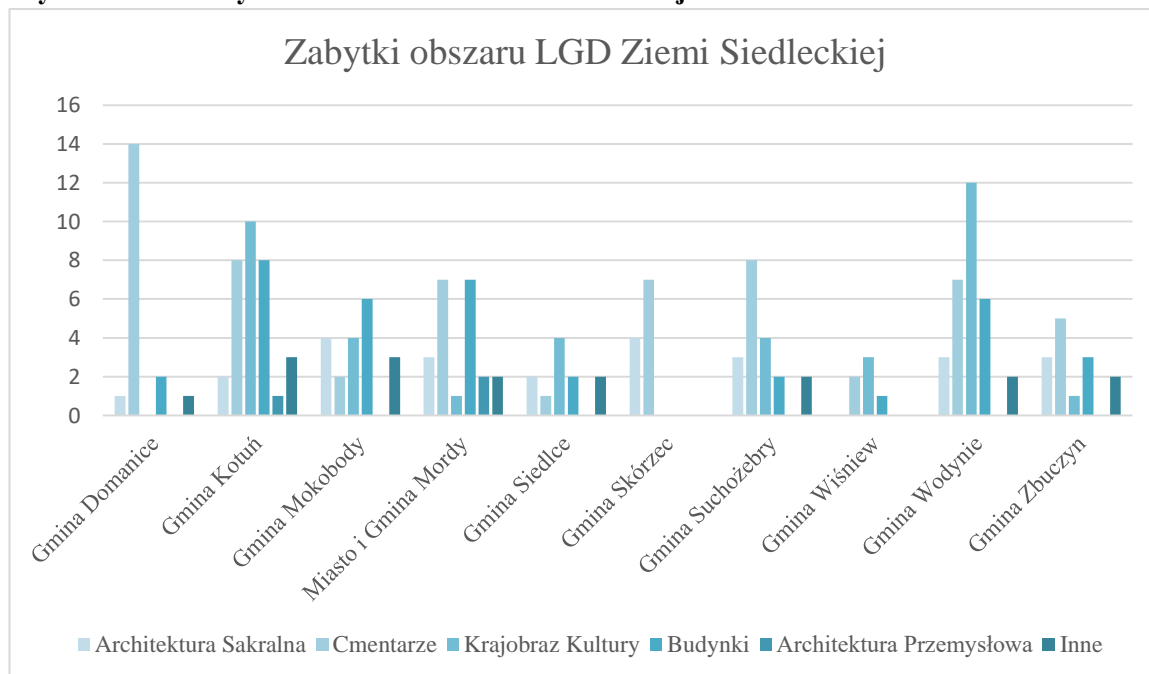
Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości lokalnej świadczą o ciągłości działalności i dorobku społeczeństwa. Gminy członkowskie LGD Ziemi Siedleckiej mogą poszczycić się zabytkami z zakresu architektury sakralnej, cmentarzy, krajobrazu kulturowego, budynków czy architektury przemysłowej.

Na obszarze działania łącznie zarejestrowanych jest 184 zabytki. Najwięcej w Gminie Kotuń (32 zabytki), najmniej w Gminie Wiśniew (6 zabytków). Przeważają cmentarze. Na całym obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej znajduje się 61 zabytkowych cmentarzy. Kolejne co do wielkości grupy zabytków to: zabytki krajobrazu kultury (39 sztuk), architektura sakralna (25 sztuk), budynki (37 sztuk), inne (19 sztuk) oraz architektura przemysłowa (3 sztuki). Do najbardziej cennych należą: pałac w Mordach z pierwszej połowy XVIII wieku, zespół pałacowo-parkowy w Stoku Lackim, wzniesiony w 1875 roku, dworek z połowy XIX wieku w Chlewiskach, mieszczący obecnie Dom Pracy Twórczej „Reymontówka”, zespół dworsko-parkowy w Woli Suchożebrskiej, zespół dworsko-parkowy w Mościbrodach, kościół w Żeliszewie Podkościelnym z drugiej połowy XVIII wieku, pałac i dwór

drewniany w Seroczyniu, zespół dworsko-parkowy w Krzesku Majątku, zespół dworski w Grzędowie. Na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej, w miejscowości Krzesk-Królowa Niwa (Gmina Zbuczyn), znajduje się Wiatrak typu Koźlak. Stanowi jeden z ostatnich na Mazowszu przykładów tradycyjnego młynarstwa wietrznego reprezentowanego przez obiekt posadowiony na krzyżaku – koźle stanowiącym zasadniczą część konstrukcji nośnej budynku. Rok powstania wiatraku datuje się na 1918 rok.

W trakcie konsultacji społecznych pojawił się problem z trudnym dostępem do informacji o zabytkach. Lokalni mieszkańcy posiadają tę wiedzę, dodatkowo często towarzyszące temu legendy, opowieści. Zrodziła się w trakcie przeprowadzonych spotkań, wywiadów idea stworzenia koła lokalnych przewodników. Osób, które nawiążą ze sobą współpracę i poprzez opowiadanie historii swoich małych ojczyzn przyczynią się do promocji obszaru LGD Ziemi Siedleckiej wśród turystów z zewnątrz, ale również dla mieszkańców swoich sąsiednich miejscowości.

Wykres nr 13 Zabytki obszaru LGD Ziemi Siedleckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z geoportal-krajowy.pl

GRUPY DOCELOWE ISTOTNE Z PUNKTU REALIZACJI LSR

Na podstawie przeprowadzonych partycypacyjnie konsultacji do Lokalnej Strategii Rozwoju, na podstawie diagnozy obszaru zidentyfikowano kluczowe grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, a w tym grup w niekorzystnej sytuacji.

Jednostki sektora finansów publicznych – sektor publiczny obejmuje wszystkie jednostki organizacyjne, niezależnie od ich struktury organizacyjnej, które są finansowane ze środków publicznych. Grupa docelowa będzie odbiorcą działań związanych z poprawą dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz ochrony dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi. Konsultacje społeczne zarówno wśród mieszkańców jak i przedstawicieli JSFP pokazały, że na obszarze działania LGD Ziemi Siedleckiej występują braki zarówno w małej infrastrukturze społecznej, jak i działaniach na rzecz ochrony zabytków kulturowych czy przyrodniczych. Konsekwencją ciągle rosnącej ilości zadań własnych lub zleconych samorządom jest fakt, że nie posiadają one